

RUUSUNLEHTI ROSENBLADET

SUOMEN RUUSUSEURA RY • FINSKA ROSENSÄLLSKAPET RF

2 • 2019

Suomen Ruususeura ry – Finska Rosensällskapet rf

Perustettu – Grundat 1989

www.ruususeura.fi

Jäsenyydet – Medlemskap

Puutarhaliitto ry

Nordisk Rosenselskab

The World Federation of Rose Societies

Ruususeura – Rosensällskapet

Liittyessäsi jäseneksi maksa jäsenmaksu 25€ tilille Aktia IBAN FI46 4055 3120 0331 47. Lähetä kuitti s-postin liitteenä sekä yhteystietosi molemmille jäsenrekisterin pitäjille. Tietosuojaseloste on luettavissa Suomen Ruususeuran kotisivuilla www.ruususeura.fi

Vid anmälan om att bli medlem betala 25€ på konto Aktia IBAN FI46 4055 3120 0331 47. Sänd kvitto som bilaga med e-post samt kontaktuppgifter till båda upprätthållarna av medlemsregistret.

Dataskyddsbeskrivningen finns i sin helhet på Finska Rosensällskapetets hemsida och kan läsas där. www.ruususeura.fi

Jäsenrekisteri – Medlemsregistret

Liittyminen, osoitteenmuutos ja eroamisilmoitus – Anslutning, adressförändring och utträde:

Liisa Leppäkoski
jäsenasiat/ medlemsärenden
Metsolankatu 32
33900 Tampere
liisa@leppakoski.org
Puh. 050 346 8800

Arja Heikkilä
jäsenrekisteri/medlemsregistret
Härmälänkatu 34 A 4
33900 Tampere
heikkila.arja@gmail.com
Puh. 572 8701 (vain tekstiviestit)

Puheenjohtaja – Ordförande

Eila Palojärvi
Aleksanterinkatu 29 A 13
15140 Lahti
ei.hanne.pa@gmail.com

Taloudenhoitaja – Kassör

Taloudenhoitaja Heikki Sinisalo
Tili-Piikkiö Oy
Hadvalantie 9
21500 Piikkiö

Sihtööri – Sekreterare

Maarit Kaipainen
Saramäentie 46
20300 Turku
Puh. 050 565 8868
maarit.kaipainen@pp.inet.fi

Helsingin paikallisryhmä

Helsingfors lokalgrupp

Maila Klemettinen
Stenbackavägen 24
02550 Evitskog
Puh. 040 838 1497
mailakle@gmail.com

Oulun paikallisryhmä

Uleåborgs lokalgrupp

Matti Kulju
Ylispuuntie 13
90420 Oulu
Puh. 08 533 3799
(Oulunjoen Taimisto)
m.kulju@kolumbus.fi

Pirkanmaan paikallisryhmä

Tuuli Lahdentausta
Solkikatu 6 A 16
33710 Tampere
Puh. 0440 995 532
tuuli.lahdentausta@suomi24.fi

Anne Nikander
Jussilankatu 1 C 17
33580 Tampere,
Puh. 050 593 6421
anne.nikander@pihlajarinne.fi

Turun seudun paikallisryhmä

Åbonejdens lokalgrupp

Maarit Kaipainen
Saramäentie 46
20300 Turku
Puh. 050 565 8868
maarit.kaipainen@pp.inet.fi

Kansikuvat / Omslagsbilderna

Etukansi / Framsidan: 'Viktor Borge'kuva/foto Eila Palojärvi
Takakansi / Baksidan: 'Paimio'kuva/foto Sirpa Kananen

ILMESTYMISAIKATAULU – UTGIVNING

Lehti ilmestyy helmi-, touko-, syys- ja joulukuussa.
Rosenbladet utkommer i februari, maj, september och december.

AINEISTO – MATERIAL

Lehteen tarkoitettu aineisto pyydetään lähettämään **1.1., 1.4., 1.8. ja 1.10. mennessä päätoimittajalle.**

Tekstit Word doc-tiedostoina tai sähköpostiviestinä. Yli 20 megan tiedostot CD:lle tallennettuna postitse. Kuvat mahdollisimman suurina (res. 1000) jpg-tiedostoina.

Texter som Word doc eller som e-post. Över 20 mega dokument på CD per post. Bilder så stora som möjligt (res. 1000) i jpg form.

Sista inlämningsdag för material till tidningen är **1.1., 1.4., 1.8. och 1.10. Material skall skickas till chefredaktören.**

PÄÄTOIMITTAJA – CHEFREDAKTÖR

Eila Palojärvi
Aleksanterinkatu 29 A 13
15140 Lahti
050 5485 729
ei.hanne.pa@gmail.com

WWW-SIVUJEN TOIMITTAJA

Antero Lius
Lahnuksenmylly 12, 02970 Espoo
antero.lius@gmail.com
www.ruususeura.fi

NRI-TOIMITTAJA – REDAKTÖR

Inger Kullberg, Porkalavägen 1063
02480 Kyrkslätt
inger.kullberg@kolumbus.fi

TAITTO JA LAYOUT – OMBRYTNING

Savion Kirjapaino Oy

ILMOITUSHINNAT – ANNONSPRISER

(väriäinen ja mustavalkoinen)
1/1 sivun ilmoitus 220 euroa
1/2 sivun ilmoitus 150 euroa
1/1 annons 220 euro
1/2 annons 150 euro

PAINO – TRYCK

Savion Kirjapaino Oy
Aleksis Kiven tie 19
04200 Kerava

Sisällysluettelo – Innehåll

- 4 Pääkirjoitus**
Ledare
Eila Palojärvi
- 6 Toimittajan pöydältä**
Från redaktörsbordet
Eila Palojärvi
- 8 Suomen alkuperäisistä ruusulajeista**
Finlands ursprungliga ros-sorter
Henry Väre
- 14 Pappi ja myskirusuus**
Prästen och myskrosorna
Maria Hjort
- 22 'Poppius' – rosa stenbergii**
Märit Sennerlöv
- 31 Poppius Porvoossa**
Poppius i Borgå
Märtha Vesterback
- 32 Ruusuelämyksiä Australiasta**
Några rosfyllda platser i Australien
Märtha Vesterback
- 40 Pieni tarina Mustanniitystä**
En liten berättelse om Mustanniitty
Lisbeth Kadenius
- 43 Vuosikokouksessa valittiin uusi hallitus**
Vid årsmötet valdes ny styrelse
- 44 Avoimet puutarhat 2019**
Öppna trädgårdar 2019
- 46 Paikallisryhmät**
Lokalgrupperna
- 47 Tietosuojaseloste / Dataskyddsbeskrivning**
Pohjoismainen Ruususviikonloppu
Nordisk Rosenweekend
Haluatko päätoimittajaksi 2020?
Vill du bli chefredaktör 2020?

ASTRID LINDGREN ("Pouluf") kuva/foto Eila Palojärvi

Vuosikokous on pidetty ja samana päivänä Ruususeuran 30-vuotisjuhla. Paikalla oli iloksemme seuran kunniapuheenjohtaja Markus von Weissenberg. Elossa olevia kunniajäseniä on 8. Uusiksi Ruususeuran kunniajäseneksi on kutsuttu Sirkka Juhanoja, Satu Tegel, Heikki Aalto ja Ilmari Rautio. Saimme ilmaisen (ei kaupallisen) käyttöoikeuden edesmenneen Pirjo Raution ruusukuvuihin ja sen lisäksi hänen Tarhapimpinellaruusut ja tarhaharsoniruusut ilmestyi. Maiju ja Yrjö Rikalan säätiöltä saimme tukea 1000 euroa. Puutarhaliike Viherlassilla tuki tapahtuman koristeluja. Kiitokset kaikille.

Puutarhaliitto on myöntänyt hopeiset ansiomerkit ruususeuran jäsenille Inger Kullberg, Liisa Leppäkoski ja Maila Klemettinen aktiivisesta ja pitkäaikaisesta työstä alan hyväksi. Onnittelut.

Alueellisia ruusuryhmiä ja toimintaa on mahdollista luoda, kunhan aktiivi henkilö ilmaantuu vetäjäksi ja yhteyshenkilöksi. Jäsenmaksu vuodelle 2020 on 25

euroa kuten vuonna 2019. Seuran kotisivu-uudistus on kesken ja en uskalla sanoa, milloin valmistuu. Messuilla olivat paikallisryhmät mukana. Uutta ja vanhempaa ruususeuran kirjallisuutta on myynnissä.

"Niin kauan kuin myötäillään yleistä makua ja keskieurooppalaista taimitarjontaa, ihmisten naruttaminen jatkuu. Jalostustyöstä meidänkin pitäisi aloittaa sopivia alkuperäislajeja hyödyntäessämme ja annettava myös lyhyen aikaa kukkiville ruusuille erikoisarvonsa." (Udo Drude, *Ruusujen kokeilevaa jalostusta lisättävä*, Suomen Ruusulehti 1/1989). Asia on edelleen ajankohtainen esim. ryhmäruusujen osalla.

Olisi mielenkiintoista kuulla, onko jäsenillämme ajatuksia tai tavoitteita tulevaan? Mitä ruusuihin liittyvää pidetään tärkeänä, mistä halutaan tietoa? Alla pari esimerkkiä menneestä, lehden nimessä ei ole kirjoitusvirhettä vaan se on aikojen saatossa muuttunut. Suomi on jäänyt pois nimen alusta ja keskelle lisätty n-kirjain, ennen 2000-lukua.

Suomen Ruusulehti 3/1992 mukaan jäsenmäärä oli 337. Samaan aikaan sääntöjä korjailtiin ja palautettiin patentti- ja rekisterihallitukseen. Siinä lehdessä on jopa julkaistu jäsenten nimet ja osoitteet. Muistammeko ajan ennen sähköpostia? Edellisen vuoden 1/1990 ruusulehden alussa sanottiin, että liittymiseen riittää postikortti. Eräs hallituksemme nykyjäsen muisti perustelleensa jäsenhakemuksensa. Pohdimme taas, ovatko säännöt ajan tasalla vai tarvitaanko päivityksiä. Se olisi seuraavaa vuosikokousasiaa.

Kasvien luokittelu on oma tieteenalansa ja koostuu yksiköistä heimo, suku, laji, alalaji, muunnos, muoto. Yleisnimenä käytetään taksoni. Kaikilla taksoneilla on tieteellinen nimi, ja se on yleensä latinaa. Kullakin on vain yksi nimi. Se on vanhin sille kansainvälisten nimityssääntöjen mukaan annettu nimi. Myöhemmin annetut nimet ovat toisionimiä. Täydelliseen nimeen kuuluu myös nimen antajan (auktoiteetin) nimi tai nimen lyhenne. Viljelyillä lajeilla on lajikkeet tai kannat. Lajikenimeä ei kursivoida. (Leena Hämet-Ahti & Annikki Palmén: *Ruusun nimi* Suomen Ruusulehti 2/1994). Tieteelliset nimet ovat käytössä koko maailmassa ja varsinkin maissa, joiden kieltä ei osaa, ne ovat merkittäviä. Kiinankielisten merkkien seassa latinalainen nimi oli kiinnekohta kasvimaailmaan maaliskuun matkallani.

Valoa ja lämpöä kevääseen!

*Eila Palojärvi
Puheenjohtaja*

Årsmötet och Rosensällskapets 30-årsfest hölls samma dag. Glädjande nog deltog även sällskapets hedersordförande Markus von Weissenberg. Åtta hedersmedlemmar lever, och till nya hedersmedlemmar kallades Sirkka Juhanoja, Satu Tegel, Heikki Aalto och Ilmari Rautio. Föreningen fick kostnadsfri (icke kommersiell) dispositionsrätt till hädangångna Pirjo Rautios rosbilder. Dessutom har hennes bok Tarhapimpinellaruusut ja tarhaharisoninruusut – Spinosissimarosor och hari-soniirrosor utkommit. Fonden Maiju ja Yrjö Rikalan Puutarhasäätiö beviljade oss 1000 euro i understöd. Puutarhaliike Viherlassila understödde med dekorationer för evenemanget. Tack allesamman!

Trädgårdsförbundet har beviljat förtjänstmärket i silver till medlemmarna Inger Kullberg, Liisa Leppäkoski och Maila Klemettinen för aktivt och långsiktigt arbete branschen till fromma. Grattis!

Lokala rosgrupper och lokal verksamhet kan grundas, förutsatt att någon aktiv person blir ledare och kontaktperson. Medlemsavgiften för år 2020 är 25 euro

liksom år 2019. Uppdateringen av Sällskapets hemsida är inte klar ännu. Lokala grupper deltog i utställningar. Både ny och äldre roslitteratur finns till försäljning.

”Så länge man sympatiserar med allmän smak och mellaneuropeiskt plantutbud blir människorna lurade. I vårt förädlingsarbete borde också vi använda lämpliga arter och värdesätta även korttidsblommade rosor.” (Udo Drude, Ruusujen kokeileva jalostusta li-sättävä, [Flera förädlingsförsök med rosor önskas] Suomen Ruusulehti 1/1989). Saken är ännu aktuell t.ex. angående rabattrosor.

Det skulle vara intressant att få veta vilka tankar eller önskemål våra medlemmar har för framtiden. Vad är viktigt angående rosorna, vad vill man veta mera om. Nedan några exempel från gångna tider. Tidningens svenska namn var tidigare Finska Rosenbladet och artiklarna översattes inte alltid till svenska.

Enligt Finska Rosenbladet nr 3/1992 var medlemsantalet 337. Då reviderades stadgarna som returnerades till Patent- och registerstyrelsen. I numret var även medlemsförteckningen inklusive adresser publicerade. Minns vi tiden innan e-posten? I föregående års, 1/1990, rostidning skrevs att ett postkort räcker som medlemsanmälan. En av nuvarande styrelsemedlemmar minns att hen motiverade sin medlemsansökan. Vi undrar åter om stadgarna är up-to-date eller om uppdatering behövs. Det skulle vara en uppgift för nästa årsmöte.

Växternas klassificering är en vetenskapsgren med enheterna familj, släkte, art, underart, varietet, form. Allmänt enhetsnamn är taxon. Alla taxa har vetenskapligt namn, ofta latinskt och endast ett; det äldsta givna namnet enligt de internationella nomenklaturreglerna. Senare givna namn är sekundära. Det vetenskapliga namnet kompletteras med auktorns namn eller förkortning. Kulturväxter har sort- eller stamnamn. Sortnamnen kursiveras ej. (Leena Hämet-Ahti & Annikki Palmén Ruusun nimi Finska Rosenbladet 2/1994). De vetenskapliga namnen används i hela världen, och speciellt viktiga är de om gemensamt språk saknas. Vetenskapliga namnet var en fästpunkt bland de kinesiska skrivtecknen under min botaniska resa till Kina i mars.

Vi hoppas på en varm och ljus vår!

*Eila Palojärvi
Ordförande*

Översättning Rainer Svartström

'Pergolese'/'Portland'-ryhmä (1860) kuva/foto Eila Palojärvi

Toimittajan pöydältä

Kävin helmi-maaliskuussa Kiinassa, se oli neljäs matkani sinne. Nyt olivat kohteena Shanghai-Hangzhou-Suzou ja siellä mm. silkki, tee ja puutarhat. Erityisesti jäi mieleeni Suzoussa puutarhakohde ”Nöyrän virkamiehen puutarha” ja ”Idän Venetsia” kanavaristeilyllä. Siitä alkoi talvi taittua mukavasti kevääseen.

Henry Väre kirjoittaa artikkelissaan Suomen alkuperäisistä ruusulajeista. Suomessa kasvaa tämän hetkisen käsityksen mukaan kahdeksan alkuperäistä ruusulajia. Ruusulajien nimistö ja taksonomia ovat vaihdelleet melkoisesti viime vuosikymmeninä. Syitä on useita. Yritetäänpä oppia taas uudet nimet.

Maria Hjort (Ruotsi) pitää englantilaista pastori Joseph Hardwick Pembertonia (1852–1926) merkittävänä ruusuihmisenä ja persoonana. Pappismiehen

lisäksi oli hän menestyvä ruusunkasvattaja ja monen tunnetun ruusun luoja. Joskus törmää käsitteeseen Pembertonin ruusut, ruotsiksi nimi vaihtelee; myskiruusut, moschatahybridit – molempia muotoja näkee. Ruusujen ryhmiä on helpompi muistaa, jos ne henkiöllistyvät historiaan.

Märit Sennerlöv (Ruotsi) kirjoittaa omakohtaisesti suviruudesta, jonka alkuperä on Ruotsista tai Suomesta. Se on saanut nimensä Gabriel Poppiuksen mukaan, joka syntyi Savossa, Suomessa. Hänellä oli monta merkittävää virkaa Ruotsissa. Maatalousakatemian koekentän johtaja Carl Stenberg (1785–1872) toi ’Poppius’ ruusun markkinoille. Hän on mahdollisesti jalostanut ruusun. Ei voida kuitenkaan pitää mahdolltomana, että Gabriel Poppius olisi tuonut sen mukanaan Suomesta. ’Poppius’ on tarhapimpinellaruusu, Spinosissima-ryhmään kuuluva.

Märtha Vesterbackin Australian matka antaa vahvan houkutuksen tehdä lomamatka sinne eksotiikan ja erilaisten maisemien pariin, jopa ruusuja voisi nähdä. Hän kirjoittaa, että maailman ensimmäinen pyöreä ruusulabyrintti perustettiin vuonna 1988, sitä on laajennettu 2000-luvulla ja halkaisija on noin 35 metriä. Noin 1200 ruusupensasta, 217 eri lajiketta. Kauas on pitkä matka, lennolla ehtisi kutoa hyvin sukat.

Lisbeth Kadenuksen rehevä puutarha saarella on varmasti elämyksellinen, kuvista saamme vilkaista hänen urakkaansa. ”Siemeniä kylvettiin ja pistokkaita otettiin ja kerättiin tuhansittain luonnonkasveja. Perustettiin iso komposti. Lopputuloksena syntyi rehevä ja hurmaava noin 1200m²:n paratiisi.”

Avoimet puutarhat- tapahtumapäivä 7.7.2019 kannattaa laittaa kalenteriin ettei vaan unohdu. Pohjoismainen ruusuviikonloppu on Ruotsissa Kalmarissa 26.–28.6.2020, sekin kannattaa allakoida. Esittelykuvat ovat mahtavia ja matkasta ei tule äärettömän pitkää, hinnat selviävät syksyllä.

Olen nyt toiminut Ruusunlehden päätoimittajana kohta 10 vuotta. Olen luvannut hoitaa pestiä vuoden loppuun. Joka kolmas kuukausi alkaa tuntua lyhyeltä samoin yöt, jotta pysyy aikataulussa. Vuodenvaihteessa pitäisi olla takana 1820 sivua kirjoittajien, kääntäjien ja valokuvaajien kanssa tehtyjä ruusuvuoroja. Toivottavasti Ruususeurasta löytyy toinen henkilö jatkamaan. Hauskaa, mutta haasteellista tehtävää!

Ihanaa kesää odotellessa

Eila Palojärvi
Päätoimittaja

’Sangerhauser Jubilee’ kuva/foto Eila Palojärvi

GOLDEN CELEBRATION ('Ausgold') kuva/foto Eila Palojärvi

Jag besökte Kina i februari-mars, det var mitt fjärde besök där. Nu var besöksmålet Shanghai-Hangzou-Suzou och där besökte jag bl.a. silkes, te och trädgårdar. Speciellt minns jag besöksmålet i Suzou "Den ödmjuka tjänstemannens trädgård" och "Österns Venedig" under en kanalkryssning. Där började vintern ge vika för våren.

Henry Väre skriver i sin artikel om ursprungliga rosarter i Finland. I Finland växer enligt nutida uppfattning åtta ursprungliga rosarter. Rosarternas namn och taxonomer har förändrats ordentligt under de senaste årtiondena. Det finns många orsaker. Får försöka att igen ära nya namn.

Maria Hjort (Sverige) anser att den engelska pastorn Joseph Hardwick Pemperton (1852–1926) är en betydande rosmänniska och person. Förutom att han var pastor var han en framgångsrik rosenodlare och skapade många kända rosor. Ibland stöter man på begreppet Pembertonrosor, de svenska namnen växlar; myskrosor, moshatahybrider– man ser båda formerna.

Rosornas grupper är lättare att minnas om de anknyter till historien.

Märit Sännerlov (Sverige) skriver om sina erfarenheter av 'Poppius', vars ursprung kommer från Sverige eller Finland. Den har fått sitt namn efter Gabriel Poppius som föddes i Savolax, Finland. Han hade många betydande tjänster i Sverige. Direktören för Lantbruksakademins försöksfält Carl Stenberg (1785–1872) marknadsförde rosen 'Poppius'. Han har möjligtvis förädlad rosen. Det är inte heller osannolikt, att Gabriel Poppius hade fört rosen med sig från Finland. 'Poppius' är en spinosissimaros, den hör till Spinosissima-gruppen.

Märtha Westerbackas Australienresa ger en stark lockelse att göra en semesterresa till ett exotiskt och annorlunda land, där kan också rosor beses. Hon skriver att världens första runda rosenlabyrint grundades år 1988., den har förstörats på 2000-talet, diametern är ca 35 meter. Ca 1200 rosbuskar, 217 olika sorter. Det är en lång resa. På flyget skulle man hinna sticka sockor.

Lisbeth Kadenius trädgård i skärgården är säkert en upplevelse, av bilderna får man en glimt av hennes verk. Fröer såddes, sticklingar togs och det samlades tusentals med naturväxter. Anlades en stor kompost. Som slutresultatet föddes ett frodigt och praktfullt ca 1200 kvadratmeter stort paradis.

Temadagen Öppna trädgårdar är den 7.7.2019. Det lönar sig att sätta in datumet i kalendern så att det inte glöms bort. Den Nordiska rosweekenden 26–28.6.2020 arrangeras i Kalmar, Sverige, också detta lönar det sig att sätta in i almackan. Förhandspresentationen är praktfull och resan blir inte så förfärligt lång, priset klarnar i höst.

Jag har nu verkat som Rosenbladets chefredaktör i snart 10 år. Jag har lovat att sköta sysslan till årets slut. Var tredje månad, tiden känns allt kortare likaså nätterna, för att kunna hålla tidtabellen. Vid årets slut borde det vara 1820 rosensidor som gjorts tillsammans med skribenter, översättare och fotografer. Förhoppningsvis finns det någon annan person i Rosensällskapet som kan fortsätta. En trevlig men utmanade syssla!

I väntan på en härlig sommar

Eila Palojärvi
Chefredaktör

Översättning Inger Kullberg

Rosa acicularis karjalanruusu / *Rosa acicularis* karjalanruusu

Suomen alkuperäisistä ruusulajeista*

Teksti Henry Väre

*Kirjoitus pohjautuu Dendrologian Seuran ruususeminaarissa Tieteiden Talossa 30.11.2018 pidettyyn esitelmään

Finlands ursprungliga ros-sorter

Text Henry Väre, översättning Märtha Vesterback

Texten baserar sig på det föredrag som hölls på Dendrologiska Sällskapets rosseminarium 30.11. 2018 i Vetenskapernas Hus, Helsingfors.

Suomessa kasvaa tämän hetkisen käsityksen mukaan kahdeksan alkuperäistä ruusulajia. Ruusulajien nimistö ja taksonomia ovat vaihdelleet melkoisesti viime vuosikymmeninä. Syitä on useita, niin historiallisia (Väre 2008a,b) kuin perinnöllisyystieteellisistä seikoista johtuvia.

Suomen alkuperäisiä ruusulajeja ovat karjalanruusu (*Rosa acicularis*), metsäruusu (*R. cinnamomea*), iharuusu (*R. mollis*), okaruusu (*R. sherardii*), heleäorjanruusu (*R. vosagiaca*), himmeäorjanruusu (*R. caesia*), kaljukoiranruusu (*R. canina*) sekä karvakoiranruusu (*R. corymbifera*).

I Finland växer enligt nutida uppfattning åtta olika ursprungliga rosor. Rosornas namn och taxonomi har varierat i hög grad under de senaste årtiondena. Det finns många orsaker till att så är fallet, både historiska (Väre 2008a,b) och orsaker som mera har att göra med vetenskap och ärftlighetslära.

De ursprungliga rossorterna (vildrosorna) i Finland är finnros (*Rosa acicularis*), kanelros (*Rosa cinnamomea*), hartsros (*R. mollis*), luddros (*R. sherardii*), kal nyponros (*R. vosagiaca*), hårig nyponros (*R. caesia*), kal stenros (*R. canina*) samt hårig stenros (*R. corymbifera*).

Karjalanruusun tieteellisen nimen tilanne on ollut vakaa. John Lindleyn vuonna 1820 antamaa epitetiä eli nimeä *acicularis* on harvoin yritetty korvata uudella. Elias Friesin vuonna 1845 nimeämä *carelica* oli Suomessa käytössä vain lyhyen tovin 1850-luvulla (Nyländer & Chydenius 1852), kirjoitusasussa *karelica*.

Karjalanruusun levinneisyys on sukunsa laajin. Sitä kasvaa Pohjois-Amerikassa, läpi Aasian pohjoisosien ja ympäri Eurooppaa mutta läntisestä Euroopasta se puuttuu. Aivan ongelmaton ei karjalanruusunkaan taksonomia ole. Sen kromosomisto on monikertaistunut, ollen pääsääntöisesti kahdeksankertainen Euraasiassa ja kuusinkertainen Pohjois-Amerikassa (Lewis 1959). Euraasialainen on nimialalajia subsp. *acicularis*, Pohjois-Amerikkalainen alalajia subsp. *sayi*.

Karjalanruusu on boreaalisen havumetsävyöhykkeen pensas, poiketen siten useimmista ruusuista. Muut lajit ovat pääsääntöisesti lauhkean vyöhykkeen kasveja. Suomessa karjalanruusu on yleinen lähes koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Sitä kasvaa tyypillisesti tuoreissa, runsasravinteisissä metsissä ja rehevissä korvissa. Puutarhoissa se ei ole kovin tavallinen. Alkuperäisistä ruusulajeistamme karjalanruusu on varhaisin kukkija. Juhannuksen tienoilla avautuvien kukkien teriöt ovat ruusunpunaisia. Hyviä tuntomerkkejä ovat etenkin tyveltä tiheästi neulamaisen suorien piikkien peittämät varret, syksyllä myös kapeansoikeat pitkät kiulukat.

Metsäruusun tieteellinen nimi on ollut joko *Rosa cinnamomea* L. 1759 tai *R. majalis* Herrm. 1762. Carl von Linnén *cinnamomea* on kolme vuotta vanhempi kuin Johann Herrmannin *majalis*, ja siksi tuntuisi selvältä, että sitä olisi pitänyt aina käyttää. Tieteellinen lajinimi *majalis* on silti nykysukupolville tutumpi. Nimeä *cinnamomea* ei käytetty, koska sen tulkittiin tarkoittavan eri tahoilla eri ruusulajeja. Linnén kuvaus oli varsin epätasamällinen. Sekavuuden vuoksi Jarvis (1992) teki esityksen, että nimi *R. cinnamomea* konservoitaisiin, eli vakiinnutettaisiin tarkoittamaan metsäruusua. Kului 14 vuotta ennen kuin esitys hyväksyttiin. Vuodesta 2006 lähtien metsäruusu on ollut *Rosa cinnamomea*. Metsäruusu on suvun *Rosa* tyyppilaji.

Metsäruusu on yleinen koko maassa lukuun ottamatta pohjoisinta Lappia, ja sen levinneisyys ulottuu Euroopan keski-, itä- ja pohjoisosista Siperian havumetsävyöhykkeelle. Kasvupaikkavaatimuksiltaan laji muistuttaa karjalanruusua, josta sen erottaa luonteenomaisista kahdesta parittaisesta piikistä kukkivien haarojen nivelissä.

Suomen muut kuusi alkuperäistä ruusua kuuluvat koiranruusujen ryhmään (Canina-ryhmä). Kyseessä on joukosta haasteellisia, taksonomialtaan osin puutteellisesti tunnettuja lajeja. Suomessa ryhmään kuuluvat

Rosa cinnamomea metsäruusu

Finnrosens vetenskapliga namn har hållits stabilt genom åren. Ingen har egentligen försökt ersätta epitetet, namnet *acicularis*, givet av John Lindley 1820. Elias Fries introducerade namnet *carelica* år 1845, men det användes endast under en kort tid på 1850-talet (Nyländer & Chydenius 1852) och då i skrivformen *karelica*.

Finnrosens utbredningsområde är det största i sin släkt. Den växer i Nordamerika, i Asiens nordliga områden och överallt i Europa, men den finns inte i den världsdelen västligaste delar. Finnrosens taxonomi är ändå inte helt problemfri. Dess kromosomuppsättning har mångfaldigats, från att i huvudsak ha varit åttafaldig i Eurasien och sexfaldig i Nordamerika (Lewis 1959). De eurasiska går under namnsorterna subsp. *acicularis*, de nordamerikanska subsp. *sayi*.

Finnrosen är en buske som hör hemma i det nordliga barrskogsbeltet, på det sättet avviker den från de flesta andra rosor. Övriga ros-sorter hör i huvudsak hemma i mer tempererade zoner. I Finland är finnrosen allmän i så gott som hela landet med undantag för nordligaste Lappland och västra Finland. Dess typiska växtplatser utgörs av friska, näringsrika skogar och frödigas ödemarker. Den är inte särdeles vanlig i trädgårdar. Av våra ursprungliga ros-sorter är den också den som blommar allra först. Kronbladen, som öppnar sig vid midsommartid, är rosenröda. Ett gott kännetecken är de synnerligen taggiga grenarna, speciellt vid basen. Taggarna sitter tätt, är nålformiga och raka. Höstens nypon är också karakteristiska, smalt ovala och långa.

Kanelrosens vetenskapliga namn har varit antingen *Rosa cinnamomea* L. 1759 eller *Rosa majalis* Herrm. 1762. Carl von Linnés *cinnamomea* är tre år äldre än Johann Herrmanns *majalis*, och därför borde det vara klart att det äldre alltid borde han använts. Det vetenskapliga namnet *majalis* är ändå mera bekant för

Rosa mollis iharuusu

iharuusu (*R. mollis*), okaruusu (*R. sherardii*), heleäorjanruusu (*R. vosagiaca*), himmeäorjanruusu (*R. caesia*), kaljukoiranruusu (*R. canina*) sekä karvakoiranruusu (*R. corymbifera*). Molemmat koiranruusut ja orjanruusut ovat olleet usein alalajeiksi tulkittuja, kuten Retkeilykasviossa sekä Puu- ja pensaskasviossa. Suurin tuleva muutos on, että nimellä *Rosa dumalis* ymmärretään nykyisin risteymää *R. canina* × *vosagiaca* (Graham & Primavesi 1990, 1993).

Canina-ryhmän lajeja yhdistää niiden lisääntymistapa. Kyseiset ruusut ovat kaikki triploideja ($2n = 35$), eli niillä on kolminkertainen annos kromosomeja, joka yleensä aiheuttaa steriilyyden. Tässä ruusujen ryhmässä ongelma on ratkennut niin ainutlaatuisella tavalla, että lisääntymistapaa kutsutaan canina-meioosiksi.

Solujen jakautumisessa on kaksi erillistä tapahtumaa, mitoosi ja meioosi. Mitoosi tarkoittaa tuman ja sen sisältävän perimän jakautumista kahdeksi identtiseksi kopioksi. Tuma jakautuu ennen kuin solu voi jakautua kahdeksi tytärsoluksi. Mitoosissa solun alkuperäinen kromosomimäärä pysyy samana. Monisoluien eliöiden kasvu tapahtuu mitoottisten solunjakautumisten kautta.

Meioosi liittyy lisääntymiseen. Meioosissa solun tuma jakautuu kahdesti, mutta kromosomisto kahdentuu vain kertaalleen, jolloin lopputuloksena on haploideja sukusoluja, jotka sisältävät puolet äidin tai isän kromosomistosta. Tyypillisesti, esimerkiksi ihmisen tapauksessa, kaksi haploidia sukusolua ($n = 23$) yhdistyy lisääntymisessä, jolloin tuloksena on diploidi jälkeläinen ($2n = 46$), poika- tai tyttövauva.

Kasveilla kromosomiston moninkertaistuminen on ollut yksi voimakkaimmista evoluutiota ohjaavista tekijöistä, kasvilajeista lähes 70 prosentilla kromosomisto

dagens generation. Namnet *cinnamomea* användes inte, eftersom det ansågs innebära olika rossorter på olika håll. Linnés beskrivning är synnerligen inexact. På grund av den här förvirringen gjorde Jarvis (1992) en framställning om att namnet *R. cinnamomea* skulle konserveras, d.v.s. etableras i betydelsen kanelros. Det tog 14 år innan förslaget godkändes. Från och med år 2006 har kanelrosen varit *Rosa cinnamomea*. Kanelrosen är typart för släktet *Rosa*.

Kanelrosen är allmän i hela vårt land, nordligaste Lappland igen undantaget, och dess utbredningsområde är de mellersta, östliga och nordliga delarna av Europa ända in i Sibiriens barrskogsområde. Kraven på växtplats motsvarar finnrosens, och man skiljer dem åt med hjälp av kanelrosens två karakteristiska taggar som sitter parvis på de blommande grenarnas ledknutar.

De övriga sex vildrosorna som finns i Finland hör till Canina-gruppen, stenrosor. Det handlar här om en grupp utmanande, till sin taxonomi delvis bristfälligt kända sorter. I Finland har vi av den här gruppen hartsros (*R. mollis*), luddros (*R. sherardii*), kal nyponros (*R. vosagiaca*), hårig nyponros (*R. caesia*), kal stenros (*R. canina*) och hårig stenros (*R. corymbifera*). Båda stenrosorna och också luddrosorna har tidvis tolkats som underarter, till exempel i handböckerna "Retkeilykasvio" och i "Puu- ja pensaskasvio".. Den största förändringen på kommande är att man numera anser att *Rosa dumalis* är korsningen *R. canina* × *vosagiaca* (Graham & Primavesi 1990, 1993).

Canina-gruppens sorter förenas av sitt sätt att föröka sig. De här rosorna är alla triploider ($2n = 35$), de har alltså en tredubbel dos av kromosomer, som vanligtvis förorsakar sterilitet. I den här rosgruppen har

Rosa sherardii okaruusu

on kertautunut, ne ovat polyplioideja. Kasveilla polyploidia lisää genomien muuntelua ja vauhdittaa kasvien kehityslinjojen sopeutumista muuttuvissa olosuhteissa.

Pariton kromosomiluku, Canina-ryhmän ruusuilla 35, liitetään usein apomiktiseen eli suvuttomaan lisääntymiseen, jota Canina-ryhmän ruusujen lisääntymistapa osaksi edustaakin. Näillä ruusuilla siitepölyn kautta siirtyä vastinkromosomeja vain yksi annos, 7 kromosomia munasolusta ja 7 siitepölystä, kun taas munasolujen kautta siirtyä nelinkertainen annos, 28 kromosomia. Vastinkromosomipareja syntyy seitsemän, joka mahdollistaa osittaisen suvullisen lisääntymisen. Munasolun kromosomeista 21 siirtyä jälkeläiselle suoraan ilman uudelleen järjestäytymistä, apomiktisesti. Toisinaan seurauksena on hieman toisistaan poikkeavia yksilöitä, joiden mahdolliset mutaatiot ym. yksilölliset ominaisuudet periytyvät herkästi eteenpäin suvuttoman lisääntymisen ansiosta, ja joissa toisaalta voidaan nähdä myös risteytymisen aikaansaamia piirteitä, riippuen siitä löytyykö seitsemästä uudelleen yhdistyvästä vastinkromosomiparista dominoivia vai resessiivisiä alleleja. Diploidin solun vastinkromosomeissa samassa geenipaikassa sijaitsevat geenimuodot muodostavat alleliparin. Resessiivinen eli väistyvä ominaisuus tulee

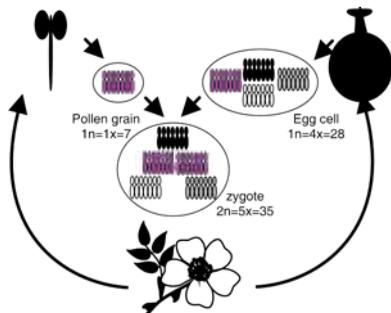
problemi löstös på ett så speciellt sätt att föröknings-sättet kallas canina-meios.

Celldelning sker på två olika sätt, mitos och meios. Mitos innebär att cellkärnan och den arvs massa som finns där delas i två identiska kopior. Kärnan delar sig innan cellen kan dela sig till två dotterceller. I mitos förblir det ursprungliga kromosomantalet detsamma. All tillväxt hos mångcelliga individer sker genom mitotisk celldelning.

Meios har att göra med förökning. I meios (reduktionsdelning) delar sig cellkärnan två gånger, men kromosomuppsättningen fördubblas endast en gång, och då blir slutresultatet haploida besläktade celler som innehåller hälften av mammans eller pappans kromosomuppsättning. Typiskt nog, till exempel hos människan, förenas två haploida besläktade celler ($n = 23$) vid förökning, och resultatet är en diploid avkomma ($2n = 46$), en liten pojke eller en liten flicka.

Hos växter är mångfaldigandet av kromosomuppsättningen en av de starkaste faktorerna som styr evolutionen, hos över 70% av alla växter har kromosomuppsättningen upprepats, växterna är polyploider. Hos växter ökar polyploid genomet (arvs massans) förändringsförmåga och påskyndar anpassningen hos växternas utvecklingslinjer när de yttre förhållandena förändras.

Ett ojämnt kromosomantal, hos Canina-gruppen 35, hör oftast ihop med apomiktisk, d.v.s. könlös förökning. Rosorna i Canina-gruppen representerar delvis det här föröknings systemet. Hos de här rosorna överförs endast en dos homologa kromosomer med hjälp av pollen, 7 kromosomer från äggcellen och 7 från ståndarmjölet (frömjölet), medan en fyrdubbel dos, 28 kromosomer, överförs via äggcellerna. Av äggcellens kromosomer överförs 21 till avkomman direkt

Rosa vosagiaca heleäörjanruusu

utan omorganisering, apomiktiskt. Ibland blir följden av det här nya individer som något avviker från varandra, och deras möjliga mutationer och andra individuella egenskaper nedärvs lätt vidare med hjälp av könlös förökning. Å andra sidan kan man också hos dem lägga märke till egenskaper som åstadkommits genom korsning, beroende på om det bland de sju homologa kromosompar som omorganiseras finns dominerande eller recessiva alleler. I en diploid cells homologa kromosomer bildar de genformer som sitter på samma genplats ett allelpar. En recessiv (vikande) egenskap kommer till synes i individens fenotyp (födelsetyp, yttre egenskaper) endast om allelen som står för egenskapen ifråga har nedärvts som homozygot, identisk – den ena allelen från äggcellen, den andra

Rosa caesia himmeäörjanruusu

Rosa canina kaljukoiranruusu

näkyviin yksilön ilmiössä eli fenotyyppissä vain, mikäli ominaisuuden aiheuttava alleeli on periytynyt yksilölle homotsygoottina eli samaperintäisenä, identtisenä, toinen alleeli munasolusta, toinen siitepölystä. Epäidenttisinä dominoiva alleeli määrää ilmiön ja resessiivisellä alleelilla ei ole vaikutusta esimerkiksi ulkoasuun.

Tämän lisääntymistavan seuraukset, eli pienipiirteinen monimuotoisuus ruusujen morfologiassa, ovat innoittaneet tutkijoita kuvaamaan runsaasti uusia lajeja pienten eroavaisuuksien perusteella. Euroopassa Canina-ryhmään kuuluvia lajeja on kuvattu yli 500. Tämän kaltainen luokittelu ei ymmärrettävästi ole käytännöllistä. Keski-Euroopassa Canina-tyyppiset ruusut vallitsevat yksilömääräisesti. Canina-meioosi on aiheuttanut eurooppalaisen ruusutaksonomian sekavuuden.

Suomessa luonnonvaraisia ruusuja tunnistaessa kannattaa ensin miettiä onko kyseessä karjalanruusu tai metsäruusu, jonka jälkeen määrittäessä voi keskittyä Canina-ryhmän ruusuihin. Iharuusun ja okaruusun voi erottaa ryhmän muista ruusuista suorista tai lähes suorista piikeistä. Orjan- ja koiranruusuilla piikit ovat käyriä ja vankkoja. Iharuusun lehdykät ovat tylppäpäisiä, okaruusun suipompia. Iharuusun kuluvan kesän varsissa ja haaroissa on usein myös sinertävää vahapintaisuutta, joka okaruusulta puuttuu. Molemmat esiintyvät pääasiassa Lounais-Suomessa.

Jäljelle jäävien koiran- ja orjanruusulajien tunnistaminen toisistaan vaatii harjaantumista. Hyviä tuntomerkkejä on kiulukoiden verholehdissä; koiranruusuilla ne ovat pian taakäänteisiä ja nopeammin varisevia kuin orjanruusuilla. Kalju- ja karvakoiranruusut, samoin heleä- ja himmeäorjanruusut, voidaan määrittää lehtien alapintojen karvoitusta vertailemalla. Karvakoiranruusulla ja himmeäorjanruusulla ainakin lehtien keskisuonten alapinnat ovat karvaisia. Kaikkia neljää lajia kasvaa usein melko ravinteikkailla ja aurinkoisilla kasvupaikoilla esimerkiksi metsiköiden laitamilla. Ne esiintyvät eteläisessä Suomessa, koiranruusut alkuperäisinä vain Ahvenanmaalla, joskin kaljukoiranruusua voi tavata viljelyjäänteinä muuallakin johtuen sen käytöstä perusrunkona.

från ståndarmjålet. En icke-identisk dominerande allel bestämmer fenotypen och den recessiva allelen inverkar inte, till exempel på växtens utseende.

Följderna av det här förökningssättet, den småskaliga mångformigheten i rosornas morfologi, har gjort att forskare ivrigt har gett sig i kast med att beskriva en stor mängd nya sorter på basen av små skillnader. Över 500 sorter som hör till Canina-gruppen har beskrivits i Europa. En klassificering av det här slaget är förståeligt nog till ingen nytta. Caninarosorna dominerar i antal i Mellaneuropa. Canina-meiosen har gjort att den europeiska rostaxonomi har blivit en enda röra.

När man i Finland skall identifiera rosor i naturtillstånd är det bäst att börja med att fundera över om man står inför en finnros eller en kanelros, och efter det kan man koncentrera sig på Canina-gruppen och gå vidare i identifikationen. Hartsros och luddros kan man kan man urskilja från de övriga i gruppen på de raka eller nästan raka taggarna. Hos nyponrosorna och stenrosorna är taggarna böjda och kraftiga. Hartsrosens småblad är trubbiga, luddrosens blad är spetsiga, avsmalnande. På hartsrosens årsskott och förgreningar kan man ofta se en blåaktig vaxartad yta; en sådan saknas hos luddrosen. Båda de här rosorna förekommer främst i sydvästra Finland.

För att kunna identifiera de återstående rosorna, stenoch nyponrosorna, krävs övning och vana. Goda kännetecken finns på nyponen, deras foderblad. Hos stenrosen är de tidigt bakåtvända och faller snabbare än hos nyponrosen. Man kan skilja kal och hårig stenros, likaså kal och hårig nyponros från varandra genom att jämföra luddet eller fjunet på bladens undersida. På de håriga sorterna är åtminstone undersidan på bladens mittnerv dunfjuniga. Alla de här fyra sorterna växer på rätt så näringsrika och soliga platser, till exempel i skogsbryn. De finns i södra Finland; stenrosor är ursprungliga endast på Åland, även om de kan påträffas som odlingsrester på andra platser, eftersom de använts som grundstammar.

Ritz, C. M., Köhnen, I., Groth, M., Theißen, G. & Wissemann, W. 2011: To be or not to be the odd one out - Allele-specific transcription in pentaploid dogroses (*Rosa L. sect. Caninae* (DC.) Ser.). - *BMC Plant Biology* 11(1):37. DOI: 10.1186/1471-2229-11-37

Barrie, F. R. 2006: Report of the General Committee: 9. - *Taxon* 55(3): 795–800.

Graham, G. G. & Primavesi, A. L. (1990): Notes on some *Rosa* taxa recorded as occurring in the British Isles. - *Watsonia* 18: 119–124.

Graham, G. G. & Primavesi, A. L. 1993: *Roses of Great Britain and Ireland*. - 208 s. Botanical Society of British Isles. London.

Jarvis, C. E. 1992: Seventy-Two Proposals for the Conservation of Types of Selected Linnaean Generic Names, the Report of Subcommittee 3C on the Lectotypification of Linnaean Generic Names. - *Taxon* 41(3): 552–583.

Lewis, W. H. 1959. A monograph of the genus *Rosa* in North America. I. *R. acicularis*. - *Brittonia* 11: 1–24.

Nylander, A. E. & Chydenius, A. H. 1852: Förteckning öfver Sällskapets pro Fauna et Flora Fennica samlingar. I. - 5 + 68 s. J. Simelii Arvfingar. Helsingfors.

Väre, H. 2008a: Carl von Linné (1707–1778) ja ruusut I. - *Ruusunlehti* 20(1): 9–15.

Väre, H. 2008b: Carl von Linné (1707–1778) ja ruusut II. - *Ruusunlehti* 20(2): 10–17.

'Felicia' kuva/foto Mona Vestli

Pappi ja myskiruusut

Teksti Maria Hjort, käännös Eila Palojärvi ja Märtha Vesterback

Prästen och myskrosorna

Text Maria Hjort

Häntä kutsuttiin usein The Reverend Joseph Pember-toniksi – kunnioitettava (papin titteli), koska oli pappi.

Ruusuhistoria on pullollaan ei vain kauniita ja kiinnostavia kasveja vaan myös paljon kiinnostavia ja kiehtovia persoonallisuuksia. Yksi minun maailmani puoleensavetävimmistä ruusuihmisistä on pastori Joseph Hardwick Pemberton, syntynyt 1852 ja kuollut 1926. Joseph syntyi Essexissä aivan Lontoon koillis-rajalla ja teki pappina ja opettajana pitkän työuran. Pappismiehen lisäksi oli hän myös menestyvä ruusunkasvattaja ja monen tunnetun ruusun luoja–niistä myöhemmin lisää.

Han benämns ofta the Reverend Joseph Pemberton – reverend just eftersom han var präst.

Roshistorien är fylld, inte bara av vackra och fascinerande växter, utan också av många fascinerande och fångslande personligheter. En av de mer tilldragande rosmänniskorna i min värld är pastor Joseph Hardwick Pemberton, född 1852 och död 1926. Joseph föddes i Essex, strax nordöst om London och var verksam som präst och lärare under ett långt yrkesliv. Parallellt med sin prästgärning var han också en framgångsrik rosodlare och skapare av många berömda rosor – mer om det senare.

'Felicia', Eastleach House' Englanti 2015 kuva/foto Henny Johansson

Sukutarinan mukaan pikku Joseph oli hullaantunut ruusuihin. Pikkupoikana hän halusi aina pitää ruusua napinlävessä mennessään Jumalanpalvelukseen. Kun hän myöhemmin siirtyi sisäoppilaitokseen, sai aina ruusun kotoa tultuaan mukaansa asuntolaan – usein (edelleen sukutarinan mukaan) se oli 'Souvenir de la Malmaison'. Mutta Joseph ei ollut perheessä ensimmäinen ruusuista innostunut. Perheessä oli suurta ruusuinnostusta – vanhemmat olivat taitavia ja innostuneita ruusunkasvattajia. Heidän ruusuistaan monet olivat runkoruusuja – muoti levisi Ranskasta koko maailmaan ja saavutti valtavan suosion 1800-luvulla. Kun nämä muotiutuudet tunkeutuivat perheen puutarhaan, saivat hyvin palvelleet kerrankukkivat siirtyä syrjemmälle puutarhan takanurkkaan.

Jo kaksitoistavuotiaana pääsi Joseph Pemberton opettelemaan ruusunjalostuksen ensiaskeleita. Isä Pemberton näytti pojalleen, miten ruusuja pölytetään. Hän sai oman palan puutarhasta, missä tehdä kokeiluja. Menestys oli vaatimatonta, mutta se saattoi johtua siitäkin, että nuori Pemberton sai varjoisan kulman, jossa oli lisäksi kilpailevaa kasvillisuutta. Isä kuoli Josephin ollessa 21-vuotias ja häntä surtiin syvästi. Vuosi isän kuoleman jälkeen päättivät Joseph sisarensa Florencen kanssa osallistua ruusunäyttelyyn muutamalla

Enligt familjelegenden var redan den lille Joseph förtrollad av rosor. Som liten parvel ville han alltid bära en ros i knapphållet när han gick till gudstjänsten. När det senare i livet bar iväg till internatskolan fick alltid en ros från hemmavid följa med – ofta (fortfarande enligt familjekrönikan) en 'Souvenir de la Malmaison'. Men Joseph var inte den förste rosurmaren i familjen. Där fanns redan ett stort rosintresse – föräldrarna var kunniga och entusiastiska rosodlare. Många av deras rosor var stamrosor – ett mode från Frankrike som spreds över världen och blev väldigt populärt under 1800-talet. När denna nymodighet gjorde sitt inträde i familjens trädgård flyttades de gamla, engångsblommande trädgårdarna ut mot trädgårdens mer obemärkta hörn.

Redan som tolvåring fick Joseph Pemberton börja lära sig de första stegen i rosframställning. Pappa Pemberton visade sin son hur man pollinerar rosor. Han fick en egen bit av trädgården för att hållas med sina experiment. Framgången var blygsam, men det kan ha berott på att unge Joseph fick ett skuggigt hörn, dessutom fyllt med konkurrerande växtlighet. Fadern dog när Joseph bara var 21 år och hans sörjdes djupt. Sommaren efter faderns död beslutade Joseph och hans syster Florence att delta i en rosutställning med några av familjens rosor. Syskonen kom tvåa och

'Moonlight' kuva/foto Mona Vestli

perheen ruusista. Sisarukset tulivat toiseksi ja tämä (odottamaton?) menestys vei veljen ja sisaren ruusu-harrastuksen uusiin ulottuvuuksiin. Tästä alkoi heidän yhteinen tulevaisuutensa ruusunkasvattajina. Joseph eikä Florence kumpikaan perustanut omaa perhetä vaan he jäivät asumaan lapsuudenkotiinsa "The Round Houseen", joka sijaitsi Havering-atte-Bower kylässä lähellä Romfordia. Sinne sisarukset perustivat The Pemberton Nurseryn (=taimisto), josta tuli heidän ruusuprojektinsa tukikohta.

Vuonna 1880 Joseph Pemberton aloitti uransa papina lähellä sijaisevassa Collier Row'ssa, missä hän oli töissä 43 vuotta. Hänen tehtäviinsä kuului myös valvoa kouluopetusta ja Joseph itsekin opetti joitain aineita. Hän myös opetti lapset elämään sopusoinnussa luonnon kanssa ja monet koululaiset auttoivat pappia ja hänen sisartaan kitkemisessä ja helpommissa puutarhatöissä.

Kuten jo kerrottiin, oli the Reverend Pemberton jo pikkupoikana innostunut ruusuista – vaikkei vaivautunut itse oppimaan kukkivien kaunottarien nimiä. Hän nimitti niitä yksinkertaisesti Helena-tädin ruusuiksi tai Betsy-tädin ruusuiksi. Hän kulutti mielellään aikaansa myös isoäitinsä ruusutarhassa (varauksella että välillä se saattoi tarkoittaa äidinäitiä – kaikissa näkemissään

denna (oväntade?) framgång tog rosintresset till nya höjder hos bror och syster. Från och med nu börjar deras gemensamma framtid som rosförädlare. Varken Joseph eller Florence bildade familj, utan de bodde kvar i barndomshemmet "The Round House", beläget i byn Havering-atte-Bower nära Romford. Här grundade syskonen The Pemberton Nursery, som blev inramningen för deras rosprojekt

År 1880 började Joseph Pemberton sin tjänstgöring som präst i närbelägna Collier Row, där han var verksam i 43 år. I hans ämbete ingick även att övervaka skolundervisning och Joseph själv arbetade även som lärare i vissa ämnen. Dessutom introducerade han barnen i konsten att umgås med naturen och flera av skolbarnen hjälpte prästen och hans syster med ogränsning och enklare trädgårdsarbete.

Som sagt, redan som ung pojke hade the Reverend Pemberton varit fascinerad av rosor – dock utan att bry sig om vad de blommande skönheter hette. Han benämnde dem helt enkelt Aunt Helen's Rose eller Aunt Betsy's Rose. Han vistades även gärna i sin farmors rosenträdgård (med reservation för att det istället rör sig om mormodern – i alla källor har jag bara sett benämningen "grandmother"). När the National Rose Society bildades 1876 var Joseph och Florence några av dess

'Penelope', Pemberton 1924 kuva/foto Henny Johansson

lähteissä mainitaan vain "grandmother). Kun the National Rose Society perustettiin 1876 olivat Joseph ja Florence sen ensimmäisiä jäseniä (Joseph Pemberton oli muutamia vuosia myös yhdistyksen puheenjohtaja). Sisäruukset osallistuvat ahkerasti järjestön näyttelyihin vuosien saatossa. Heidän terveet ja hyvinhoidetut ruusunsa voittivat usein palkintoja. Vanhoille ruusuille, joita Joseph (ja isänäitinsä) suunnattomasti rakastivat, ei kuitenkaan ollut omaa sarjaa näyttelyissä.

Sitten eräänä vuonna, 1882, otti pastorimme syllillisen 'Rosa Mundi, ranskanruusu (*Rosa gallica*), 'Maiden's Blush', 'Aimee Vibert' ja muita vanhanajan ihanuuksia ja laittoi ne näytteille "kilpailun ulkopuolella" kuten hän tarkasti korosti. Hän kutsui pikku ruusuparaatia, jossa oli kaksitoista vanhaa lajiketta, nimellä Grandmother's roses. Pembertonin näyttelynurkkaudesta tuli rakas jälleennäkeminen monelle näyttelyn kävijälle, jotka muistivat vanhempien sukulaistensa ruusutarhoja. Nämä vanhanajan ruusut saavuttivat ruusunystävien uuden suosion.

Näistä ruusumuistoista Pemberton sai sysäyksen, kun hän alkoi tuottaa omia ruusuja. Kuten niin monet ruusukasvattajat hänen jälkeensä (esim. David Austinia ajatellen, joka on pastorimme maamies) halusi Joseph luoda vanhanaikaisen, viehättävän ja tuoksuvan

första medlemmar (Joseph Pemberton var även förenings ordförande under några år). Syskonen deltog flitigt i organisationens utställningar genom åren. Ofta vann de priser för sina friska och välskötta rosor. Det fanns dock ingen utställningskategori för gammaldags – av Joseph (och farmor) så högt älskade – rosor.

Så ett år, 1882, tog vår präst med sig ett fång av bland andra 'Rosa Mundi', provinsrosen, 'Maiden's Blush', 'Aimee Vibert' och andra gammaldags älsklingar och ställde ut dem "utom tävlan" som han nogsamt betonade. Han kallade den lilla rosparaden om tolv gammaldags sorter för Grandmother's roses. Detta hörn av utställningen med Pembertons doftbomber blev ett kärt återseende för många av utställningens besökare, som mindes sina äldre släktingars rosen-trädgårdar. Dessa gammeldags rosor kom att uppleva en förnyad popularitet bland rosvänner.

Det var i dessa rosminnen som Pemberton tog avstamp när han påbörjade sin egen framställning av rosor. Likt många rosframställare efter honom (tänk bara på David Austin, för att ta en landsman till vår präst) ville Joseph skapa en ros med en gammaldags charm och doft, men med en blomning som varade längre än tre veckor. Tillsammans med Florence och med hjälp av sitt trädgårdsmästarpar John och Ann

'Prosperity', Pemberton 1919 kuva/foto Anette Mallalieu Sand

'Trier', P. Lambert, Saksa 1914, kuva/foto Henny Johansson

ruusun, ja jonka kukinta kestäisi yli kolme viikkoa. Florencen ja puutarhuripariskunta John ja Ann Bentallin kanssa alkoi hän yritykset risteyttää ihanneruusuun – pitkään kukkivaa, hurmaavan tuoksuista ja upeaa. Hän valitsi multifloraruusun 'Trierin' emokasviksi. Sen on jalostanut Peter Lambert 1904, juuri Trierin kaupungissa (mm. 'Aglaiä' sukupuussa). Toinen ruusu, jota hän tuli käyttämään jalostuksessaan oli polyantharuusu 'Marie-Jeanne' (Turbat 1913).

Hän nimitti ruusujaan teehybrideiksi (Hybrid Teas) tai niin me sanoisimme. Mutta 1919 toi julki The National Rose Societyn sihteeri Courtney Page käsitteen Hybrid Musks. Ja siitä syntyi ryhmä Hybrid Musks. Joskus törmää käsitteeseen Pembertonin ruusut, kun puhutaan samasta ryhmästä, ruotsiksi nimi vaihtelee; myskiruusut, moschatahybridit – molempia muotoja näkee.

Joseph ehti elinaikanaan tuottaa markkinoille runsaat kaksi tusinaa moschatahybridiä (myskroshybrider). Osaa niistä – tavallisesti puhutaan yhdeksästä – ei enää nykyään ole myynnissä. Hänen pyrkimyksensä oli luoda musta ruusu – mutta siinä hän, kuten tiedossa on, ei koskaan onnistunut. Pembertonin ruusuista mainitaan useimmin kellanvalkea 'Danaë' ja kalpea 'Moonlight', nämä olivat ensimmäiset myskihybridit, jalostettu 1913. Sitten on mm. vaaleanpunainen köynnöruusu 'Felicia', tumman korallinpunertava 'Cornelia', aprikoosiin vivahtava 'Francesca', karmiininpunainen köynnöruusu 'Nur Mahal', 'Pax' (markkinoille 1918 ensimmäisen maailmansodan rauhan jälkeen), pienikukkainen 'Prosperity' ja 'Robin Hood' ja 'Thisbe' tai tummaroosa 'Vanity'

Bentall, började han själv försöka korsa fram en ros som skulle motsvara hans ideal – lång blomning med förförisk doft och vackert utseende. Han valde rosen 'Trier', en multiflorahybrid, som moderplanta, skapad av Peter Lambert 1904, just i staden Trier (med bland annat 'Aglaiä' i sitt stamträd). En annan ros han ofta kom att använda i sitt förädlingsarbete var polyantharosen 'Marie-Jeanne' (Turbat 1913).

Han kallade sina rosor för Hybrid Teas – theroshybrider, skulle vi väl säga. Men 1919 lanserades benämningen Hybrid Musks av sekreteraren i The National Rose Society, Courtney Page. Och i och med detta så var kategorin Hybrid Musks född. Ibland ser man benämningen Pemberton-rosor när man talar om denna grupp, på svenska är namnformen mer flytande; myskrosor, moschatahybrider – båda formerna förekommer.

Under sin levnad hann Joseph med att framställa drygt två dussin myskroshybrider för marknaden. Några av dem – man brukar nämna talet nio – finns inte kvar till försäljning idag. Han hade ambitionen att skapa en svart ros – men dit nådde han som bekant aldrig. Bland de Pembertonrosor som oftast nämns har vi den gulvita 'Danaë' och den bleka 'Moonlight' – dessa var de första myskhybriderna, skapade 1913. Sedan finns bland andra den rosa klättraren 'Felicia', den mörkt korallrosa 'Cornelia', den aprikosskiftande 'Francesca', en karminröd klättrare 'Nur Mahal', 'Pax' (tillkommen 1918 efter freden vid första världskriget), de småblommiga 'Prosperity' och 'Robin Hood' och 'Thisbe' eller den mörkrosa 'Vanity'.

'Rosa Mundi' kuva/foto Inger Kullberg

Mitä näistä hybrideistä voi sanoa? Lars-Åke Gustavsson kirjoittaa kirjassaan *Rosor för nordiska trädgårdar*, että ryhmä kuuluu kauneimpiin, runsaskukkaisimpiin ja hyvätuoksuimpiin pensasruusuihin. Joitakin niistä voi kasvattaa köynnöksinä. Kukinta kestää koko kesän, tosin ensimmäinen kukinta on näyttävin. Kukat ovat keskisuuria, halkaisijaltaan viidestä kahdeksaan senttimetriä, puolikerrottuja tai kerrottuja. Kaunista kiiltävää lehdistöä korostavat nahkeat lehdet. Kestävyyden on valittavan konstikasta. Ruotsissa harvat Pemberton suojatit selviävät vahingoittumattomina pohjoisempina kuin 3 vyöhykkeellä. Ruusut voivat palttua maata myöten, mutta ehtivät silti kukkia samana kesänä. Ne vaativat aurinkoisen ja suojaisen kasvupaikan sekä kunnan kasvualustan ja runsasta lannoitusta. Jotkut ovat arkoja mustalaikkutaudille ja härmälle.

Ruusuauktoriteetti Graham Thomas kirjoittaa kirjassaan *The Graham Thomas Rose Book*, että on vaikea erottaa mitään selkeää linjaa Pembertonin ruusunjalostuksessa, tässä hän tarkoittaa, että amttöiriys "paljastuu". Ainoa johtotähti, jonka Thomas erottaa Pembertonin jalostuksesta on tuoksujälki-hän arvelee, että Joseph P on käyttänyt tuoksua perusteena seuloessaan akanat joukosta. Valinta mikä valinta, niin me monet luultavasti ajattelemmekin. Hän kuitenkin iloitsee ruusuista, jotka Pembertonin on tuottanut maailmaan ja arvostaa niiden kauneutta ja laajaa käyttökelpoisuutta.

Vad finns då att säga om dessa hybrider? Lars-Åke Gustavsson skriver i *Rosor för nordiska trädgårdar* att gruppen tillhör de vackraste, blomrikaste och mest väldoftande av de moderna buskrosorna. Några av dem kan användas som klättrare. Blomningen varar hela säsongen, även om det första floret ofta är rikast. Blommorna är medelstora, mellan fem till åtta centimeter i diameter, halvfyllda till fyllda. Det vackra bladverket med glänsande läderartade blad framhävs. Hårdigheten är tyvärr knepig. I vårt land är det få av Pembertons skyddslingar som klarar sig oanfrätta i högre zoner än zon 3. Rosorna kan frysa tillbaka kraftigt, men kommer igen med blomning redan samma år. De kräver soliga och varma växtplatser, goda jordar och mycket näring. Några av sorterna har anlag för svartfläcksjuka och mjöldagg kan förekomma.

Rosauktoriteten Graham Thomas skriver i sin *The Graham Thomas Rose Book* att det är svårt att se någon linje i Pembertons rosframställning, här menar han att amatören "avslöjar" sig. Den enda ledstjärna som Thomas kan finna i Pembertons utvecklingsarbete är doftspåret – han gissar att Joseph P använt doften som urskiljning när han sällat agnarna från vetet. Ett val så gott som något, tror jag vi är många som tänker. Han är ändå glad åt de rosor som kommit till världen genom Pembertons försorg och hyllar deras skönhet och breda användbarhet.

'Thisbe' kuva/foto Inger Kullberg

'Robin Hood' kuva/foto Inger Kullberg

Joseph Pemberton menehtyi 1926 seitsemänkymmentäneljävuotiaana. Silloin hän oli jalostanut ei vain moschatahybridejä vaan myös aika monta teehybridiä ja multifloraköynnöstä esim. 'White Rambler' 1914 tai 'Sea Spray' 1923. Yksi teehybrideistä sai nimensä Josephin suosikkijoukkueesta kriketistä 'I Zingari'. Hän oli tämän arvoituksellisen urheilulajin innokas ystävä ja The Romford Cricket Clubin merkittävä jäsen.

Sivustolla I Help Me Find (www.helpmefind.com) on 52 Pembertonin jalostamaa ruusua. On tietysti vaikea varmasti tietää kuka oli varsinainen jalostaja, koska yhteistyö oli niin tiivistä Josephin ja aviopari Bentallien kesken. Olen esimerkiksi löytänyt sekä Pemberton että Ann Bentallin suosittuun myskihybridin 'Buff Beauty' luojaksi. Bentallit saivat haltuunsa kasvimateriaalin Josephin kuoltua, mutta Florence halusi jatkaa työtä ja jalostaa uusia ruusuja, ja hän osti omaisuuden takaisin Bentalleilta. Kun hän 1929 kuoli, lahjoitti hän omaisuuden avioparille ja työ jatkui aina 1970-luvulle asti.

The Reverend Joseph Pemberton ei ollut vain suuri ruusuharrastaja. Hän piti myös tuoksuherneistä. Toinen intohimo olivat sitrukset ja yksi hänen suurista kasvihuoneistaan Essexissä oli täynnä erilaisia sitruspuita. Hänen siskonsa Florence ja Ann Bentall keittivät kuulua appelsiinimarmelaadia. Hän kirjoitti myös kirjoja – *Roses, their history, development and cultivation*, joita Florence kuvitti ja julkaisi useita Englannin historian tutkielmia.

Jos joku haluaa täydentää tietoaan perheen historiasta tai lukea lisää näin sympaattisesta miehestä on olemassa käyttökelpoiset kotisivut. Sieltä voi lukea Joseph Pembertonin ruusukirjaa näköispainoksena www.pembertonroses.org.uk

Artikkeli on aiemmin julkaistu Rosenbladet 2/2018

(Ruotsi).

Joseph Pemberton avled 1926, i sitt sjuttiofjärde levnadsår. Då hade han framställt inte bara myskroschybrider utan även ganska många thehybrider och multifloraklättrare – som till exempel 'White Rambler' från 1914 eller 'Sea Spray' från 1923. En av thehybriderna döptes till 'I Zingari' efter Josephs favoritlag i cricket. Han var en entusiastisk vän av denna gåtfulla sport och en framträdande medlem av The Romford Cricket Club.

I Help Me Find (www.helpmefind.com) finns det 52 rosor som tillskrivs Pemberton. Det är dock vanskligt att helt säkert avgöra vem som är upphovspersonen när det handlar om ett så tätt samarbete som mellan Joseph och makarna Bentall. Till exempel så har jag hittat både Pemberton och Ann Bentall angivna som skapare av den populära myskhybriden 'Buff Beauty'. Bentalls övertog växtmaterialet när Joseph dött, men Florence ville fortsätta arbetet med att ta fram nya rosor, så hon köpte tillbaka egendomen från Bentalls. När hon avled 1929 donerade hon egendomen till makarna och verksamheten pågick ända fram till 1970-talet.

The Reverend Joseph Pemberton var inte bara en stor älskare av rosor. Han hade även ett gott öga till luktärtor. En annan vurm var citrusfrukter och ett av hans stora växthus i Essex var fyllt av diverse citrusplantor. Syster Florence och Ann Bentall kokade en berömd apelsinmarmelad. Han skrev även böcker – *Roses, their history, development and cultivation*, med illustrationer av Florence, och flera studier över engelsk historia.

För den som vill fördjupa sig i familjens historia eller läsa vidare om denne sympatiska man finns en användbar hemsida. Här kan man även läsa Joseph Pembertons rosbok i faksimil. www.pembertonroses.org.uk

Artikeln har tidigare varit publicerad i Rosenbladet (Sverige), nummer 2/2018.

'Poppius' Märit Sennerlövin puutarhassa, Hökморassa.

'Poppius' i Märit Sennerlövs trädgård i Hökmora.

'Poppius' – rosa stenbergii

Historiallinen ruusu, joka on syvään juurtunut Karbenning-seudulle

Teksti ja kuvat Märit Sennerlöv, ellei muuta mainita

Bovallen, Nyhyttan Karbenning 2018

Suomennos Märtha Vesterback ja Eila Palojärvi

'Poppius' – rosa stenbergii

En historisk ros med djup förankring i Karbenningbygden

Text Märit Sennerlöv, och foto om inte annat anges

Bovallen, Nyhyttan Karbenning 2018

Teoksessaan *Rosor för Nordiska Trädgårdar* Lars-Åke Gustavsson kirjoittaa näin ruususta 'Poppius': *Eräs harvoista ruusuista, jonka alkuperä on Ruotsista tai Suomesta. Se on saanut nimensä Gabriel Poppiuksen mukaan, joka syntyi Savossa, Suomessa. Hänellä oli monta merkittävää virkaa Ruotsissa. Hän oli mm. kihlakunnantuomari, käräjäoikeuden puheenjohtaja, valtioneuvoston jäsen, ja Maatalousakatemian johtaja, missä asemassa hän toimi elämänsä loppuun vuoteen 1856 asti. Maatalousakatemian koekentän johtaja*

I sitt verk *Rosor för Nordiska Trädgårdar* skriver Lars-Åke Gustavsson följande om 'Poppius': *En av få rosor med svenskt eller finskt ursprung. Den är uppkallad efter Gabriel Poppius, född i Savolaks, Finland. Han innehade flera betydelsefulla ämbeten i Sverige. Han var bl.a. härads hövding, lagman, statsråd och direktör för Lantbruksakademien, där han verkade till sin död år 1856. 'Poppius' introducerades av direktören för Lantbruksakademiens Experimentalfält, Carl Stenberg, född 1785, död 1872. Möjligen har han*

'Poppius'

Carl Stenberg (1785–1872) toi 'Poppius' ruusun markkinoille. Hän on mahdollisesti jalostanut ruusun. Ei voida kuitenkaan pitää mahdollisena, että Gabriel Poppius olisi tuonut sen mukanaan Suomesta. Vaikka se on laajasti levinnyt ja hyvin suosittu, varsinkin Pohjoismaiden kylmissä osissa, sitä ei juuri mainita ruusukirjallisuudessa. 'Poppius' on tarhapimpinellaruusu, Spinosissima-ryhmään kuuluva. Iso-Britanniassa näitä vanhoja spinosissimaruusuja kutsutaan Burnet-ruusuisiksi. "Burnet" on englanninkielisen maustekasvin pimpinellan nimi, jonka lehdet muistuttavat vanhimpien spinosissimaruusujen lehtiä.

Ruusu tunnetaan myös *Rosa stenbergii* nimellä, ja Suomessa nimi suviruusu on myös hyvin yleinen.

Pari kesää sitten Kerstin ja Hans Söderström Hök-morasta kävivät puutarhassani tässä Nyhyttanissa. Kun näytin heille pensasruusu 'Poppiustani' ja kerroin että äitini oli ollut 1970-luvulla "siellä Karbenningin vanhalla masuunilla" ja saanut juuriverson, silloin Hans mietti ääneen: "Vosiko olla jonkinlaista yhteyttä siihen kihlakunnantuomari Poppiukseen, ehkä?" Ja sinä hetkenä muistelinkin, että olin Nyhyttan-sukututkimuksistani arkistoinut vanhoja lainhuuto-asiakirjoja, jotka C D Poppius oli allekirjoittanut sekä että olin ajatellut samaan suuntaan siihen aikaan, mutta vielä kerran unohtanut.

även förädlat rosen. Möjligheten att Gabriel Poppius förde den med sig från Finland kan inte uteslutas. Trots att den är allmänt spridd och högt älskad, särskilt i kalla delar av Norden, är den föga omtalad i ros litteraturen. 'Poppius' är en pimpinellros i Spinosissima-gruppen. I Storbritanniens kallas dessa äldre spinosissimarusor för Burnetrosor. "Burnet" är det engelska namnet på kryddväxten pimpinell, vars blad liknar bladen hos de äldsta spinosissimarusorna.

Rosen kallas också *Rosa stenbergii*, i Finland är suviruusu också allmänt förekommande.

En sommar för ett par år sedan, var Kerstin och Hans Söderström i Hökmora, här i min trädgård i Nyhyttan på besök, och när jag nämde namnet på min buskros 'Poppius' och att min mamma varit "vid den där gamla hyttan i Karbenning" och fått ett rotskott på 1970-talet, så funderade Hans: "Kan undra om det finns något samband med Häradshövdingen Poppius, tro?" Och då mindes jag, att jag hade arkiverat gamla lagfartshandlingar i min släktforskning om Nyhyttan, som var underutvecklade C D Poppius, och att jag då tänkt samma sak, men sedan glömt bort det igen.

Det här föranledde efterforskningar i kyrkböckerna och sökande efter 'Poppius' bestånd i bygden, tillsammans med POM:s (Programmet för odlad mångfald) rosinventerare Monica Yngvesson, Gussjö.

Tästä seurasi kirkonkirjojen tutkimista ja sen jälkeen 'Poppius'-ruusujen etsiminen seudulta POM:in ruusututkija Monica Yngvessonin kanssa (POM = Programmet för Odlad Mångfald).

Gabriel Poppius, syntynyt 18. helmikuuta 1769 Juvassa, Suomessa, kuollut 3. tammikuuta 1856 Tukholmassa oli ruotsalainen virkamies (*Huom. Suomi oli osa Ruotsia vuoteen 1809*). Hänestä tuli ylioppilas Turussa 1786, suoritti 1792, juris utriusque tohtori Uppsalassa 1818. Hänestä tuli varatuomari 1798, kihlakunnan-tuomari 1798, virkaa toimittava tilintarkastussihteeri 1801, lakikomission jäsen 1804 ja julkaisi sellaisena lainselityksen vuonna 1807.

Poppiuksesta tuli Valtakunnan yleisten asioiden valmistuskomitean jäsen 1805 sekä kuninkaan henkilökohtainen oikeustieteellisten asioiden esittelijä 1808. Hän oli mukana, kun kuningas Gustav IV Adolf pantiin viralta Tukholman linnassa 13. maaliskuuta 1809 ja hänet nimitettiin oikeusneuvoksi kesäkuussa 1809. Poppius oli Nummerlotterietin hallituksen puheenjohtaja 1813–1841. Hänet määrättiin uskotuksi mieheksi leskikuningatar Sofia Magdalenan kuolinpesään 1813. Poppius oli Kauppakollegion presidentti 1826–1833 ja Teknologiainstituutin hallituksen puheenjohtaja 1827–1832.

C D Poppiuksen allekirjoittama lainhuutoasiakirja. Lagfartshandling undertecknad C D Poppius.

Gabriel Poppius, född den 18 februari 1769 i Jockas, Finland, död den 3 januari 1856 i Stockholm, var en svensk ämbetsman (*Anm. Finland hörde till Sverige fram till 1809*). Han blev student i Åbo 1786, hovrättsexamen 1792, juris utriusque doktor i Uppsala 1818. Han blev vice häradshövding 1798, häradshövding 1798, tillförordnad revisionssekreterare 1801, ledamot av lagkommissionen 1804 och utgav som sådan 1807 års lagsamling.

Poppius blev ledamot av Rikets allmänna ärendens beredning 1805 och enskild föredragande för kungen i justitieärenden 1808. Han var närvarande vid avsättningen av Gustav IV Adolf på Stockholms slott den 13 mars 1809 och utnämndes till justitieråd

Fredric Gabriel Poppius

Gabriel Poppius, Gustaf Sandbergin maalaama portretti vuodelta 1831. Lähde: Wikipedia (Huom. Poppius on maalattu Serafimer-kunniamerkki rinnassaan, jonka hän sai vasta 1843. Joko kunniamerkki on maalattu sinne jälkikäteen tai vuosiluku on tulkittu väärin).

Gabriel Poppius. Målning av Gustaf Sandberg 1831. Källa: Wikipedia (Anm. Poppius är avbildad med sin Serafimerorden, vilken han mottog 1843. Antingen är medaljen ditmålad senare, eller så har man misstolkat dateringen av tavlan).

Poppius oli Tiedeakatemian jäsen 1827–1847, sen puheenjohtaja (preeses) 1828–1830. Hän kuului valtioneuvostoon vuodesta 1833, haki omasta tahdostaan ja sai eron virasta 1836. Poppius oli Tiedeakatemian edustaja valtiopäivillä vuosina 1828, 1834, 1838 ja 1840. Hän oli Kuninkaallisen Maatalousakatemian johtaja vuodesta 1838 kuolemaansa vuoteen 1856 asti. Poppius toi uusia menetelmiä uudisviljelyyn ja rationaliseen maanviljelyyn omistamaansa Kevlingen kartanoon Tukholman pohjoispuolella ja vaikutti merkittävästi Ruotsin lampaanhoidon kehitykseen.

Pimpinellaruusu 'Poppius', Carl Stenbergin jalostama, on omistettu Gabriel Poppiukselle. Stenberg oli Maatalousakatemian koekentän johtaja. Poppius oli kuningas Karl XIV Johanin erityisessä suosiossa, ja kuningas halusi aateloida Poppiuksen 1843, mutta Poppius torjui tämän kunnianosoituksen. Hänet nimitettiin sen jälkeen Serafimerveljeskunnan ritariksi, oli siten Ruotsin ensimmäinen aateliton serafimer-ritari. Hän avioutui 1809 Tukholmassa Anna Gustava Hochschildin (1789–1849) kanssa, Rutger Fredrik Hochschildin ja Johanna Gustava Rehnin tytär. Poppiusten koti oli ison tuttavapiirin hyvin suosittu keskipiste. Hänen ystäviään olivat muun muassa Jöns Jacob Berzelius, Johan Olof Wallin, Esaias Tegnér, Bernhard von Beskow, Hans Gabriel Trolle-Wachmeister ja Johan Tobias Sergel.

i juni 1809. Poppius var ordförande i direktionen för Nummerlotteriet 1813–1841. Han förordnades till god man i dödsboet efter änkedrottning Sofia Magdalena 1813. Poppius var president i Kommerskollegium 1826–1833 och ordförande för Teknologiska institutets direktion 1827–1832.

Poppius blev ledamot av Vetenskapsakademien 1827–1847, preses åren 1828–1830. Han utnämndes till statsråd 1833 och fick avsked på egen begäran 1836. Poppius var vetenskapsakademiens representant i riksdagen åren 1828, 1834, 1838 och 1840. Han var direktör i Lantbruksakademien från 1838 till sin död. Poppius införde nya metoder för nyodling och rationellt jordbruk på sin egendom Kevinge Gård, norr om Stockholm, och gjorde en betydelsefull insats för ullkulturens utveckling i landet.

Pimpinellrosen 'Poppius' som är uppdragen av Carl Stenberg vid Lantbruksakademiens Experimentalfält är tillägnad Gabriel Poppius. Han åtnjöt i hög grad Karl XIV Johans ynnest. Kungen ville adla honom 1843 men han avböjde denna ära. Han utnämndes då till riddare av Serafimerorden och blev därmed Sveriges förste ofrälse serafimerriddare. Han gifte sig 1809 i Stockholm med Anna Gustava Hochschild (1789–1849), dotter till Rutger Fredrik Hochschild och Johanna Gustava Rehn. För en stor vänkrets utgjorde

Tegnér oleskeli usein Poppiusten kodissa ja kirjoitti tammikuussa 1835 kirjeessään Berzeliukselle näin: *”Sen jälkeen kun Charlotte Åkerhielm kuoli (1828) on sydämeni ottanut itselleen päämajan, ainakin Tukholmaoeskelussa, Poppiin talosta. Sieltä löydän korkeimpien luokkien sivistyksen yhdessä keskiluokan miellyttävään vaatimattomuuden kanssa, ja sen sydämellisyyden jota ilman kaikki seurustelu, jopa mitä nerokkain, on minulle epämiellyttävää ja vierasta”*.

Pariskunta sai viisi lasta. Gabriel Poppius ja hänen vaimonsa lepäävät Solnan hautausmaalla. (Wikipedia).

Mielenkiintoista panna merkille, että 'Poppius' tuli markkinoille 1838, samana vuonna kuin Gabriel Poppius oli uransa huippulla, koska hänet nimitettiin Maatalousakatemian johtajaksi.

Carl Daniel Poppius (1817–1883) – kihlakunnantuomari (Västmanlands Norra Domsaga)

Yksi Gabriel Poppiuksen pojista, kihlakunnantuomari Carl Daniel Poppius (1817–1883) toimi näillä seuduilla 22:n vuoden ajan. Hän oli lukenut lakia Uppsalassa, OTK Svea Hovrättissä 1844. Vuonna 1861 C D Poppius siirtyi Tukholmasta Västerfärdebon pitäjään, asettui asumaan Mälbyn virkataloon ja hänestä tuli Västmanlands Norra Domsaganin kihlakunnantuomari. Käräjä pidettiin kahdessa paikassa, Västerfärnebossa ja Norbergissä. Kaksi vuotta myöhemmin hänen vanhempi veljensä, luutnantti Fredric Gabriel Poppius liittyi taluteen. Hänellä oli vaimo ja lapset Tukholmassa. Vuonna 1865 veljekset muuttivat Norbergin Mossgruvaniin, mukana koko huusholli; emännöitsijä, kaksi piikaa ja kuski. Mitä ilmeisemmin luutnantin autoon, tänään töysin remontoitu ja toimii jonkinlaisena asuntolana. Vuonna 1866 koko joukko muutti takaisin Mälbyn virkataloon. Kymmenen vuotta myöhemmin veljekset muuttivat Nickebon kartanoon Karbenningin pitäjään.

Carl Daniel Poppius haki eroa virastaan vuonna 1882, ja kuoli seuraavana vuonna keuhkokuumeeseen, 29. toukokuuta. Joulukuussa samana vuonna myös hänen veljensä jätti tämän maailman, *”sanomalehtien tietojen mukaan Uppsalassa”*, kuten on kirjoitettu Karbenningin kuolinkirjaan. Molemmat veljekset on haudattu Solnaan, missä myös vanhemmat lepäävät. C D Poppius oli naimaton.

'Poppius'-ruusun etsiminen seudulta vuonna 2017

Yksityisasunto, Västerfärnebo. Monica Yngvesson ja minä teimme juhannusviikolla matkan vahoja kulkureittejä seuraten Västerfärnebon pitäjämästä Karbenningin pitäjään sekä Norbergiin. Aloitimme siis

det poppiuska hemmet en uppskattad medelpunkt. Bland hans vänner fanns Jöns Jacob Berzelius, Johan Olof Wallin, Esaias Tegnér, Bernhard von Beskow, Hans Gabriel Trolle-Wachtmeister och Johan Tobias Sergel.

Tegnér vistades ofta i deras hem och i ett brev till Berzelius i januari 1835 skrev han: *”Sedan Charlotte Åkerhielm dog (1828) har mitt hjerta tagit sitt högkvarter, åtminstone för Stockholmsoistandet, i Poppii hus. Jag finner der de högre klassernas bildning i förening med Medelståndets trefliga anspråklöshet och den hjertlighet hvarförutan allt umgänge, äfven det snillrikaste, är mig obehagligt och främmande.”*

Paret fick fem barn. Gabriel Poppius och hans hustru vilar på Solna kyrkogård (Wikipedia).

Intressant att notera är att 'Poppius' introducerades 1838, samma år som Gabriel Poppius krönte sin karriär med att bli Direktör för Lantbruksakademien.

Carl Daniel Poppius (1817–1883) – häradshövding vid Västmanlands Norra Domsaga

En av Gabriel Poppius söner, Häradshövding Carl Daniel Poppius (1817–1883) var verksam här i regionen under 22 år. Juridikstudier i Uppsala, jur. kand. vid Svea Hovrätt 1844. 1861 kom C D Poppius från Stockholm till Västerfärnebo, Mälby boställe och blev Häradshövding vid Västmanlands Norra Domsaga. Ting hölls i Västerfärnebo och Norberg. Två år senare anslöt sig hans äldre bror Löjtnant Fredric Gabriel Poppius (1810–1883) till hans hushåll. Denne hade hustru och barn kvar i Stockholm.

1865 flyttade bröderna till Mossgruvan i Norberg med sitt hushåll, bestående av hushållerska, två pigor och en kusk. Sannolikt till Löjtnantsbostaden, som i dag är moderniserad och huserar ett slags boende. 1866 flyttade hela hushållet tillbaka till Västerfärnebo, Mälby boställe. 1876 flyttade bröderna till Nickebo Herrgård i Karbenning socken i Norbergs Kommun, Västmanland, 1,5 timme västerut från Stockholm. C D begärde avsked 1882, och avled 1883 i Karbenning av lunginflammation den 29 maj. I december samma år avled även hans bror *”enligt tidningsuppgifter i Uppsala”* som det står noterat i Karbennings dödbok. Bägge bröderna är begravda i Solna, där också deras föräldrar vilar. C D Poppius förblev ogift.

Sökandet efter rosen 'Poppius' i bygden 2017 Privatbostad, Västerfärnebo.

Under midsommarveckan gjorde Monica Yngvesson och jag en resa längs de gamla färdvägarna från Västerfärnebo socken via Karbenning socken och till Norberg. Vi började i Västerfärnebo, där jag några dagar tidigare råkat passera

Mälbyn virkatalo, joka tuhoutui sittemmin tulipalossa vuonna 2016.

Mälby boställe blev totalförstört i en brand 2016.

Västerfärnebosta, mihin minä ihan sattumalta pari päivää aiemmin olin saapunut Skultunasta päin ja sattunut näkemään puutarhan, missä kasvoi valtavan iso pensasaita 'Poppius'-ruusuista. Talo on rakennettu vuonna 1951. Edesmennyt sukulainen oli kertonut että kyseessä on hyvin vanha englantilainen ruusu (vanhimpia spinosissimaruusuja kutsuttiin Burnet-ruusuiksi Englannissa).

Mälby 121 kartano, missä C D Poppius asui yhteensä 14 vuotta. Kävimme Mälbyn virkatalolla, jota nykyään kutsutaan kartanoksi. Valitettavastikoko talo paloi perustuksiaan myöten lokakuussa vuonna 2016. Tulipalo oli tuhonnut puutarhan, mutta omistaja, jolla on puutarhakoulutusta, tiesi että siellä ei ollut kasvanut 'Poppius'-ruusua hänen omistaja-aikanaan. Hän lisäsi kuitenkin että alkuperäinen puutarha oli täysin kynnetyt pois joskus 1960-luvulla. Pellon reunasta löysimme pari punalehtiruusua ja muita kasveja, esimerkiksi pihasyreenejä.

Nickebon kartano missä kihlakunnantuomari ja hänen veljensä asuivat 1876–1883 (siis 7 vuotta). Talosta tuli myöhemmin lastensiirtola, jota Esselte hoiti vuoteen 1958, sen jälkeen Västerås skollovskoloniförening ylläpiti sitä vuoteen 1974. Kerstin Söderströmin isoisä Gustaf Pettersson (1868–1945) onnistui huutokaupassa ostamaan pari latinankielistä kirjaa, joihin C D Poppius on kirjoittanut nimensä. Kirjat on painettu Uppsalassa, Tomus Prior (ensimmäinen osa) 1814 sekä Tomus Secundus (toinen osa) 1815. Kirjoissa analysoidaan ilmeisesti *Publius Cornelius Tacituksen* kirjoituksia. Tämä roomalainen historioitsija, kirjailija ja valtionmies kuoli noin vuonna 120 jKr. Söderströmin perhe omistaa kirjat tänäkin päivänä.

Mälbystä ajoimme vanhaa tietä pitkin Hök Moran päin, ja tien varsilla näimme pensasaidan 'Poppius'-ruusuista Stora Mattsbon läheisyydessä. Pensaat kukkivat runsaasti, vaikka niillä oli monta kilpailijaa, mm. syreenejä ja lehtivesakkoa.

Nickebon kartano, josta tuli lastenkoti noin 70 vuodeksi, jonka jälkeen palasi taas yksityisasunnoksi.

Nickebo Herrgård, som kom att bli ett barnhem under ett 70-tal år, sedan åter privatbostad.

från Skultunahället in i Västerfärnebo, och fått syn på en villaträdgård, med en magnifik häck av 'Poppius'. Huset är byggt 1951. En släkting, som nu är död hade berättat att det var en mycket gammal engelsk ros (de äldsta Spinossissimarosorna kallades Burnet i England).

Mälby 121 Herrgård, Västerfärnebo socken, där C D Poppius bodde under sammanlagt 14 år. Vi besökte Mälby boställe, som numera kallas Mälby Herrgård och som dessvärre brann ner till grunden i oktober 2016. Trädgården var förstörd av branden, men ägarinnan, som har trädgårdsutbildning, visste att det inte funnits någon 'Poppius' där, under hennes tid som ägare, men kunde också berätta att den trädgårdspark som fanns ursprungligen blev upplöjd någon gång på 1960-talet. I åkerkanten hittade vi här ett par daggrosor, och andra växter såsom bondsyren etc.

Nickebo Herrgård i Karbenning Socken, där Häradshövdingen och hans bror var bosatta 1876–1883 (dvs. 7 år), kom senare att bli barnkoloni, som drevs av Esselte fram till 1958, och sedan Västerås skollovskoloniförening till 1974. På en auktion kom Kerstin Söderströms morfar, Gustaf Pettersson (1868–1945), över ett par latinska böcker, som C D Poppius skrivit sitt namn i. Böckerna är tryckta i Uppsala, Tomus Prior (första volymen) 1814 respektive Tomus Secundus (andra volymen) 1815. De handlar gissningsvis om den tidens analys av den romerske historikern, författaren och statsmannen *Publius Cornelius Tacitus* skrifter från romartiden. Dessa böcker har Söderströms fortfarande i sin ägo.

Från Mälby åkte vi sedan den gamla vägen mot Hök Mora, Karbenning socken, och längs den hittade vi en häck av 'Poppius' vid Stora Mattsbo, som blommade fint, trots att den hade stark konkurrens av syrener och lövsly.

Nedan är några av de platser där bestånd av 'Poppius' kan ses.

'Poppius' tontilla "Målarns", St Klingbo, Hökmora.

'Poppius' vid "Målarns" i St. Klingbo, Hökmora.

Alhaalla luettelen muutamia paikkoja missä 'Poppius'-kantoja on hyvin näkyvissä.

Målarns, Stora Klingbo. Saavuimme ihan pian paikalle "Målarns", missä käytännöllisesti katsoen koko vanha, rinteessä sijaitseva puutarha on 'Poppiuksen' peitossa, valtava kanta. Monta sataa neliötä! Unohtumaton näky. Maalarimestari Erik Gustaf Adolf Johansson (1887–1975) asui talossa elämänsä loppuun asti.

Stora Klingbo, lähietäisyydellä edellisestä erään talon edessä kasvaa 'Poppius'-ruusuja

Vallsjöbo iso pensaikko ihan lähellä tietä.

Broarna. Toivuttuamme näöstä Mälarnin talon edustalla jatkoimme Broarnan kylään, muutamia kilometrejä. Ohitimme C D Poppiuksen Nickebon asunnon. Kiinteistöllä Broarna 29 kasvaa iso pensaikko. Nykyinen omistaja ei ole asunut siinä kauan, mutta naapuri Gunnar Modin, 90 vuotta vanha, tiesi kertoa että joku Hedman oli rakentanut talon vuonna 1934, hän oli läheisyydessä olevan Högforsin ruukin masuunityöntekijä. Tämä kasvusto on luultavasti peräisin Högforsin tai Vårbackan kartanoilta, molemmat ihan läheisyydessä.

Högforsin ruukki. Kävin kartanolla 9. heinäkuuta 2017. Kartanopuistosta ei löytynyt 'Poppiusta'. Kuitenkin, huomasin ison pensaun toisella kiinteistöllä Högforsissa.

Målarns St. Klingbo, Karbenning socken. Vi anlände sedan till "Målarns", där praktiskt taget hela den gamla trädgården som ligger i en slänt, blivit övervuxen av ett gigantiskt bestånd av 'Poppius'. Flera hundra kvadratmeter! En oförglömlig syn. Där bodde Målarmästaren Erik Gustaf Adolf Johansson, som levde mellan 1887–1975.

Stora Klingbo, Karbenning socken en bit bort, vid en gård finns ett bestånd av 'Poppius' framme vid huset.

Vallsjöbo, Karbenning socken, har ett stort bestånd intill vägen.

Broarna. Karbenning. När vi hämtat oss, efter synen hos Målarns, fortsatte vi mot Broarna, några km bort. CD Poppius bostad i Nickebo passerades på vägen. På fastigheten Broarna 29, finns ett stort bestånd. Den nuvarande ägaren har inte haft huset så länge, men hans granne Gunnar Modin, 90 år visste att berättas, att huset byggdes 1934 av en Hedman, som var hyttarbetare på Högfors bruk, som ligger i närheten. Troligen kommer den plantan från Högfors Herrgård eller Vårbacka Herrgård i närheten.

Högfors Bruk, Karbenning socken. Besökte Herrgården den 9 juli 2017. Ingen 'Poppius' i herrgårdsparken. Dock finns en stor buske vid en annan fastighet i Högfors.

Värbackan kartano. Rakennettiin 1901 ja purettiin 1950-luvun lopussa. Siellä on aikoinaan ollut iso hieno puutarha, puutarhurin hoidossa. Viimeinen omistaja oli luultavasti Eva Hamilton, joka kuoli 1946. Sen jälkeen talo seisoj tyhjiillään monta vuotta, kertoman mukaan oli vielä pystyssä 1955–56. Birgitta Andersson, Avesta, kertoo: *”Äitini Lina oli syntynyt läheisyydessä, paikalla Täkten, 1899. Hän kävi silloin tällöin Eva Hamiltonin luona. Talolla oli kaunis puutarha suihkukaivoineen, äidin mielestä siihen aikaan lastenkoti toimi rakennuksissa. Birgitta jatkaa: Kun olimme pieniä kakaroita olimme aika uteliaita näkemään isoa, komeaa taloa, ja eräänä päivänä pyöräilimme sinne. Löysimme talon oven sopivan avaimen, menimme sisään ja hiivuumme saleissa. Pelkäsimme ja olimme samalla kertaa lumoutuneina. Näimme, että talo on joskus ollut kaunis. Nyt ei ollut mitään jäljellä, vain muutamia taloustavaroita, joku kattila ja muuta sellaista”.*

Eva Hamiltonin äiti Ebba oli syntynyt Åkerhielm aatelissukuun Högforsin kartanolla 5. kesäkuuta 1862. Hän meni naimisiin kreivi Hamiltonin kanssa ja pariskunta muutti Karlskronaan, missä tytär Eva syntyi vuonna 6. kesäkuuta 1884. Vuonna 1918 Ebba palasi Karbenningiin tyttärensä kanssa, ensin Landorsenin kartanoon, myöhemmin Värbackan kartanoon 1919. Ebban aviomies kuoli 1889. Leskikreivitär nukkui pois vuonna 1934.

Hlf:n mukaan olivat täällä kirjoissa, paitsi Eva Hamilton, vuosina 1928–1944 myös sairaanhoitaja, lastenhoitaja, lastenhoidonopettaja, kindergartenopettaja sekä suomalainen keittäjä. Lapset tulivat Tukholmasta ja saivat tulla asumaan kartanoon kesän ajaksi (Kurt Adolfsson, Riddarhyttan).

8. heinäkuuta 2016 pidettiin esitelmä ja näytettiin kuvia Högforsilla, sekä kävely Värbackan nykyään hyljaiselossa olevaan puutarhaan. Kurt Adolfsson toimi oppaana, ja hän esitti myös vanhoja tallennuksia, missä entiset työläiset kertoivat elämästä Värbackan kartanossa. On myös olemassa vanhoja historiallisia kuvia kartanosta. Eko Museum Bergslagen organisoii tämän tilaisuuden. Vierailijat eivät havainneet paikan ruusuja, koska kukinta oli jo siltä vuodelta ohi.

Kävin Värbackalla 3. heinäkuuta 2017 ja huomasi kolme isoa 'Poppius'-kanta, vielä hyvässä kukassa, koska vanha puutarha on nykyään hyvin varjoinen. Havaitsin jopa neljä metriä pitkiä kukkivia oksia. Niityllä vuohenputket kukkivat sekä likusteri. Istutettu kuusenmetsä ympäröi paikkaa ja tunkee sinne.

Antorpet. Sijaitsee aika lähellä Värbackaa, täältä löytyvät sekä 'Poppius' että likusteri, taimet on otettu kartanon puutarhasta sen jälkeen kun kartano on purettu.

Landforsenin kartano. Iso kanta, 15x13 metriä, puolet siitä ei jaksa kukkia, koska on isojen lehtipuiden varjossa. Talojen perustukset näkyvät hyvin.

Värbacka Herrgård, Karbenning socken. Byggses 1901 och revs i slutet av 1950-talet, hade en stor fin trädgård och trädgårdsmästare på sin tid. Sista ägare var förmodligen Eva Hamilton, som dog 1946. Huset stod sedan tomt under många år. Det fanns fortfarande kvar 1955–56. Birgitta Andersson, Avesta berättar: *”Min mamma Lina var född i Täkten, Karbenning 1899. Hon gick till Eva Hamilton ibland och hälsade på. Huset hade en vacker trädgård med springbrunn, och där var ett barnhem då, trodde hon. Birgitta berättar: när vi var småungar var vi nyfikna på det där stora pampiga huset, och en dag cyklade vi dit, och hittade en nyckel som passade i husets dörr. Vi gick in och tassade runt där i salarna, och var både rädda och fascinerade samtidigt. Vi kunde se att det en gång varit ett vackert hus. Inget fanns kvar, förutom enstaka husgeråd, som någon kastrull e.d.*

Eva Hamiltons mor Ebba var född i adelssläkten Åkerhielm på Högfors Herrgård 5/6 1862. Hon gifte sig med greve Hamilton och flyttade med honom till Karlskrona, där dottern Eva föddes 6/6 1884. 1918 återvände Ebba till Karbenning tillsammans med dottern Eva, först till Landforsens Herrgård och sedan till Värbacka Herrgård 1919. Ebbas man dog 1889. Änkegrevinnan levde till 1934.

I Hfl 1928–1944 var förutom Eva Hamilton, även en sjuksköterska, barnsköterska, barnavårdslärlarinna, kindergartentlärlarinna och en finsk kokerska skrivna här. Barnen var Stockholmsbarn, som fick komma för vistelse på landet (Kurt Adolfsson, Riddarhyttan).

Den 8 juli 2016 hölls bildvisning och föredrag på Högfors, samt vandring till Värbackas nu slumrande trädgård av Kurt Adolfsson, som dessutom kunde spela upp ljudupptagningar han gjort med personer många år tidigare och som kunde berätta om livet på Värbacka. Det finns också historiska bilder på herrgården. Det här skedde i regi av Eko Museum Bergslagen. Besökarna lade inte märke till rosorna på platsen, eftersom blomningen var över.

Jag besökte Värbacka den 3 juli 2017 och möttes där av tre stora bestånd av 'Poppius', som fortfarande stod i blom, eftersom den gamla trädgården nu är ganska skuggig. Blommande grenar på upp till fyra meter iakttogs. En äng av blommande kirskaal, samt en liguster. Runt platsen tränger sig nu planterad granskog på.

Antorpet, Karbenning socken. Ligger inte långt ifrån Värbacka, och här finns både

'Poppius' och liguster, som hämtats efter det att Herrgården rivits.

Landforsens Herrgård, Karbenning socken ett stort bestånd 15x13m, varav hälften inte bar blom, eftersom de skuggas av lövträd. Grundstenar och murar finns kvar av husen.

Pukuparaati Landforsenin kartanolla, kesällä 1921. Lars-Erik Karlssonin isoäiti Anna Bergman on viides nainen vasemmalta, morsiusparin takana. Kuva julkaistiin Avestapostenin artikkelissa 16. maaliskuuta 1922. Paraatin järjestäjä oli Karbenning Föreläsningsförening, joka perustettiin 1921 Eva Hamiltonin johdolla, vastustaakseen maaseudun tylsyyttä. Yhdistyksessä oli noin 100 jäsentä lehtiartikkelin kirjoittamishetkessä.

Dräktparad vid Landforsens herrgård, Karbenning. Sommaren 1921. Lars-Erik Karlssons Farmor Anna Bergman är femte kvinna från vänster bakom brudparet. Fotot var publicerat i en artikel i Avestaposten den 16 mars 1922. Arrangör av paraden var Karbenning Föreläsningsförening, som bildades drygt ett år tidigare under ledning av Eva Hamilton, för att motverka tråkigheten på landsbygden. De hade 100 medlemmar när artikeln skrevs.

Lars-Erik Karlsson omistaa oheisen kuvan kartanosta. Hänen isoäidin isä Carl Bergman, Nyhyttan (1869–1939) tekstasi vuosikirjaansa vuodelta 1919 seuraavaa: Sunnuntai 27. tammikuuta: *Landforsenin kreivitär kävi täällä ostamassa vuohenkarvoaa*. Lauantai 22. helmikuuta: *Kreivi Hamilton kuoli* (Ebba Hamiltonin siskonpoika kreivi Adolf Ludvig Knut Hamilton 1882–1919) sekä keskiviikko 26. helmikuuta: *Kreivi Hamiltonin hautaus* (Karbenningin hautausmaa).

Nyhyttan, Bovallen. Oma 'Poppius'-ruusuni. Äitini Ruth Sennerlöf (1924–2000) on ottanut juuriverson 1970-luvun lopussa, Landforsenista.

Norberg, Vittorpet, taajaman eteläpuolella. Omistaja ei tiedä pensaan istuttamisesta mitään, 'Poppius' oli jo puutarhassa, kun perhe osti talon. Järnväggsgatanin ja Rönningetorpsvägenin kulmassa on pienempi kanta aittaa pitkin; seuratalo Karlbergin pihalla kasvaa 'Poppius' joka on saatu Landforsenilta, paikalla nimeltä Flängan on kanta, joka periytyy Vårbackalta. Kärrgruvan, kolme kantaa jotka näkyvät maantieltä Hedemoraan päin; luutnantintalo, Mossgruvan, ei löydetty mitään siltä tontilta. Ympäristöjä ei ole tutkittu. Erään kiinteistön pihalta, parin sadan metrin päästä siitä, löytyi iso pensas.

Kesällä 2018 löysin 'Poppiuksen' alkuperäisen paikan pitäjistä, nimittäin Högforsin kartanon. Olin koko ajan vakuuttunut siitä, että on oltava Högfors, koska aatelissuku joka asui siellä oli Poppius-perheen tuttavapiirissä. Iso kanta – pensainko – piiloutui kartanon entisessä englantilaistyylisessä puistossa, unohdetussa osassa. Useita 'Poppius'-kantoja on nyt löydetty pitäjistä. Niitä on tällä hetkellä 26 kappaletta!

Seutu josta tämä artikkeli kertoo on osa Avestan eteläpuolella olevaa Norbergin kuntaa, Bergslagen alueen itä-osissa.

Artikkeli on aiemmin julkaistu Rosenbladet 2/2018 (Ruotsi).

Bilden är en bild på huset hos Lars-Erik Karlsson. Hans Fmf Carl Bergman, Nyhyttan (1869–1939) präntade i sin årsbok för 1919 följande: Söndag den 26 januari : *Grevinnan i Landforsen varit hit o köpt getragg*. Lördag den 22 februari: *Dog Greve Hamilton* (Mä: Ebba Hamiltons systerson greve Adolf Ludvig Knut Hamilton 1882–1919), samt Onsdag den 26 februari: *Greve Hamiltons begravning* (Mä: Karbenning kyrkogård).

Nyhyttan, Bovallen, Karbenning socken. Mitt eget exemplar är hämtat i slutet av 1970-talet i Landforsen, av min mor Ruth Senner-löv (1924–2000).

Norberg, Vittorpet, strax söder om Norberg. Ägaren vet dock inte när den busken planterades, den fanns där när familjen köpte fastigheten; I hörnet av Järnväggsgatan, och Rönningetorpsvägen, ett mindre bestånd längst staketet; Hembygdsgården Karlberg har en 'Poppius' från Landforsen i Karbenning; I Flängan finns ett bestånd, som härstammar från Vårbacka, Karbenning; Kärrgruvan, tre bestånd synliga från länsvägen mot Hedemora; Löjtnantsbostaden, Mossgruvan, Inget på Löjtnantsbostadens tomt. Omgivningarna är inte genomsökta. Vid en fastighet en bit bort, finns dock en stor buske.

Under sommaren 2018 hittade jag 'Poppius' ursprungliga plats i socknen, nämligen på Högfors Herrgård i Karbenning. Jag var hela tiden övertygad om att det måste vara på Högfors, i och med att adelsfamiljen som bodde där, fanns i familjen Poppius bekvämskrets. Ett stort bestånd gömde sig i en bortglömd del av herrgårdens tidigare engelska park. Flera 'Poppius'-bestånd har nu lokaliserats i socknen. De är nu uppe i 26 stycken!

Den trakt som den här artikeln handlar om ingår numera i Norbergs kommun, strax söderom Avesta, i de östra delarna av det område som kallas Bergslagen

Artikeln har tidigare publicerats i Rosenbladet (Sverige) 2/2018.

Poppius i Borgå

Text Märtha Vesterback

Poppius Porvoossa

Teksti Märtha Vesterback

I rosariet vid Borgå sjukhus, Rosarium Hospitalis Borgoensis, växer denna 'Poppius'. Den planterades hösten 1997, rosen donerades av Gunnar och Solveig Flakholm och är tillägnad Nordiska rosenweekenden 13–14 juli 1997.

Karl Birger Poppius (1875–1937), sonson till en av Gabriel Poppius bröder, var apotekare i Terijoki och kom till Borgå efter 1917. Där verkade han också som apotekare, och apoteksrättigheterna övergick till hans son Carl Gunnar (1909–1990), som i sin tur sålde sina apotekarrättigheter i slutet av 1980-talet. En familj Poppius lever ännu i Borgå.

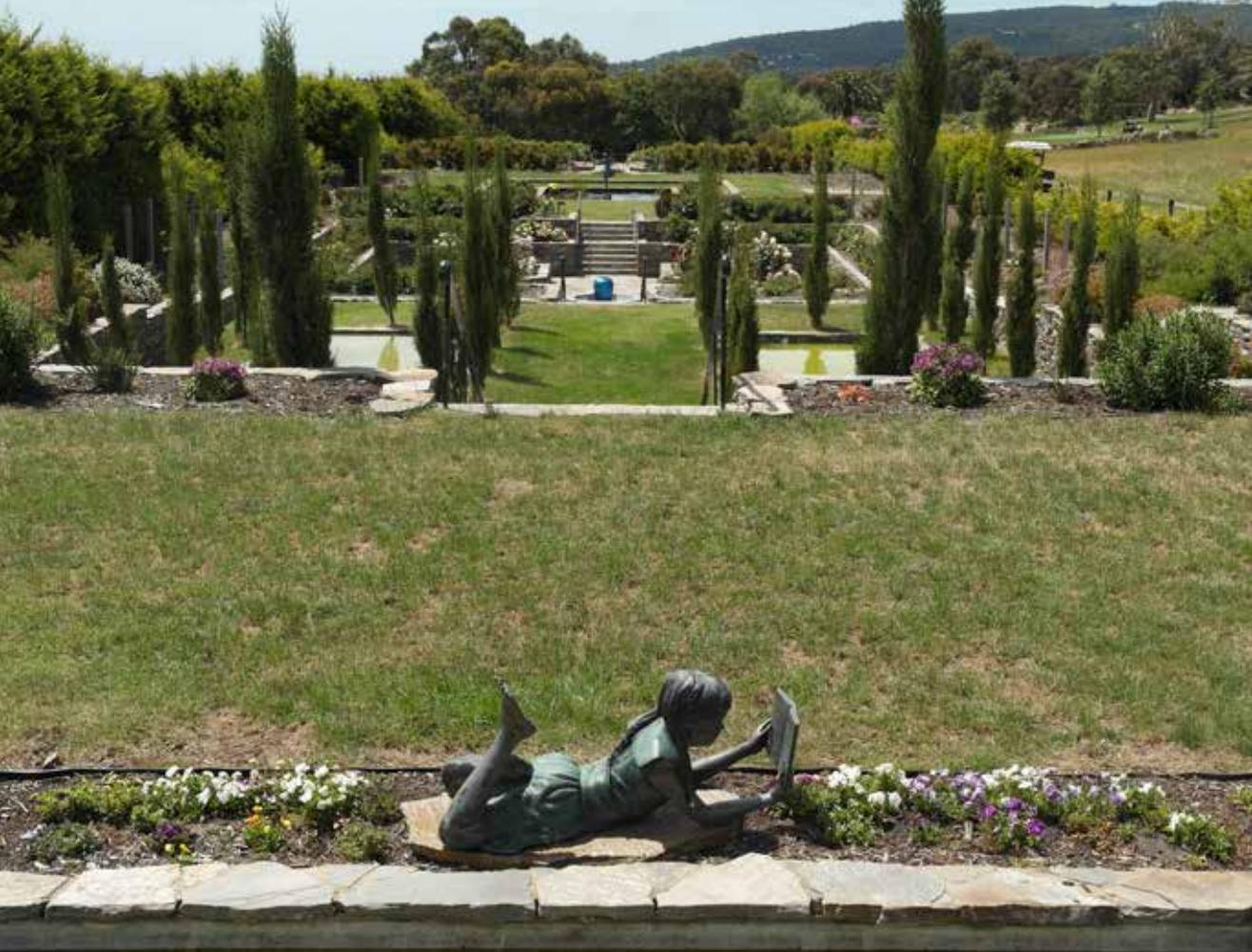
Inte att undra på att många borgåbor tror att rosen 'Poppius' står synligt vid sjukhuset för att hedra de två legendariska apotekarna. Släktskap finns, det är klart, men tyvärr hedrar rosen inte apotekarna. Men det hör till Poppius-släktens tradition att det skall finnas en ros i trädgården, förstås 'Poppius'. Så berättar Ulla Poppius, vars svärfar hette Carl Gunnar.

Porvoon sairaalan edustalla olevassa rosariossa, Rosarium Hospitalis Borgoensis, kasvaa tämä 'Poppius'. Se istutettiin syksyllä 1997, Gunnar ja Solveig Flakholm lahjoittivat ja se on omistettu Pohjoismaiselle Ruusunviikonlopulle, joka pidettiin 13.–14. heinäkuuta 1997.

Karl Birger Poppius (1875–1937), Gabriel Poppiuksen erään veljen pojanpoika, toimi apteekkarina Terijoella ja saapui Porvooseen vuoden 1917 jälkeen. Hän jatkoi Porvoossa apteekkarinuraansa ja luovutti apteekioikeudet pojalleen Carl Gunnarille (1909–1990), joka vuorostaan möi apteekkinsa 1980-luvun lopussa. Yksi Poppius-suvun perhe elää yhä Porvoossa.

En ihmettele, että monen porvoolaisen mielestä ruusu 'Poppius' kasvaa näkyvällä paikalla sairaalan edustalla ja siinä kunnioittaa kahta legendaarista apteekkaria. Sukulaisuutta on, se on ilmiselvää, mutta ruusu ei ole "apteekkarien ruusu". Poppius-suvussa onkin vahva perinne; pihalla on aina oltava ruusu, tietysti 'Poppius'. Näin kertoo Ulla Poppius, jonka appi oli Carl Gunnar.

'Poppius', Rosarium Hospitalis Borgoensis, kuva/foto Märtha Vesterback

"Panorama Garden Estaten upotettu ruusutarha, taustalla. Lukeva tyttö sekä tanssiva tyttö kuvan takaosassa" / Den nedsänkta rosträdgården i Panorama Garden Estate, något på avstånd. Läsande flicka i förgrunden, längst bak skymtar dansande flicka.

Ruusuelämyksiä Australiasta

Teksti ja kuvat Märtha Vesterback, käänös Märtha Vesterback ja Eila Palojärvi

Några rosfyllda platser i Australien

Text och bilder Märtha Vesterback

Miljoona, miljoona miljoona ruusua... Tiotusen röda rosor... Oli lähes mahdotonta olla hyräilemättä tätä laulua viikolla, jonka vietimme Morningtonin niemimaalla Australiassa Melbournen eteläpuolella. Suhteellisen pienellä, noin 20 x 30 kilometrin alueella, on niin paljon nähtävää ja koettavaa, ettei seitsemän päivää tahtonut mitenkään riittää kaikkeen.

Tiotusen röda rosor... Miljoona, miljoona, miljoona ruusua... Det var svårt att låta bli att nynna på de melodierna under en veckas vistelse på halvön Mornington söder om Melbourne i Australien. På ett relativt litet område, cirka 20 x 30 kilometer, finns så mycket att se och uppleva att sju dagar är totalt otillräckligt.

Sypressilabyrintin sisäänkäynti kuvan keskellä. / Cypresslabyrintens ingång i bildens mitt.

Tätä porttia tai käytävää ei voitu vastustaa. / Den här porten eller gången kunde vi inte motstå.

Ruusuja on paljon ja niistä erilaisia istutuksia. Aloitimme labyrintti *Ashcombe Maze and Lavender Gardensista*. Omistajapari istutti 1970-luvulla sypressejä, mitkä muodostavat perustan maailmankuuluille ”kakso-labyrinteille”, jotka eivät suinkaan ole identtiset. Sypressit ovat jo noin kolme metriä korkeita ja vähintään kaksi metriä leveitä, ja käytävät kapenevat, vaikka sypressejä leikataan 3-4 kertaa vuodessa.

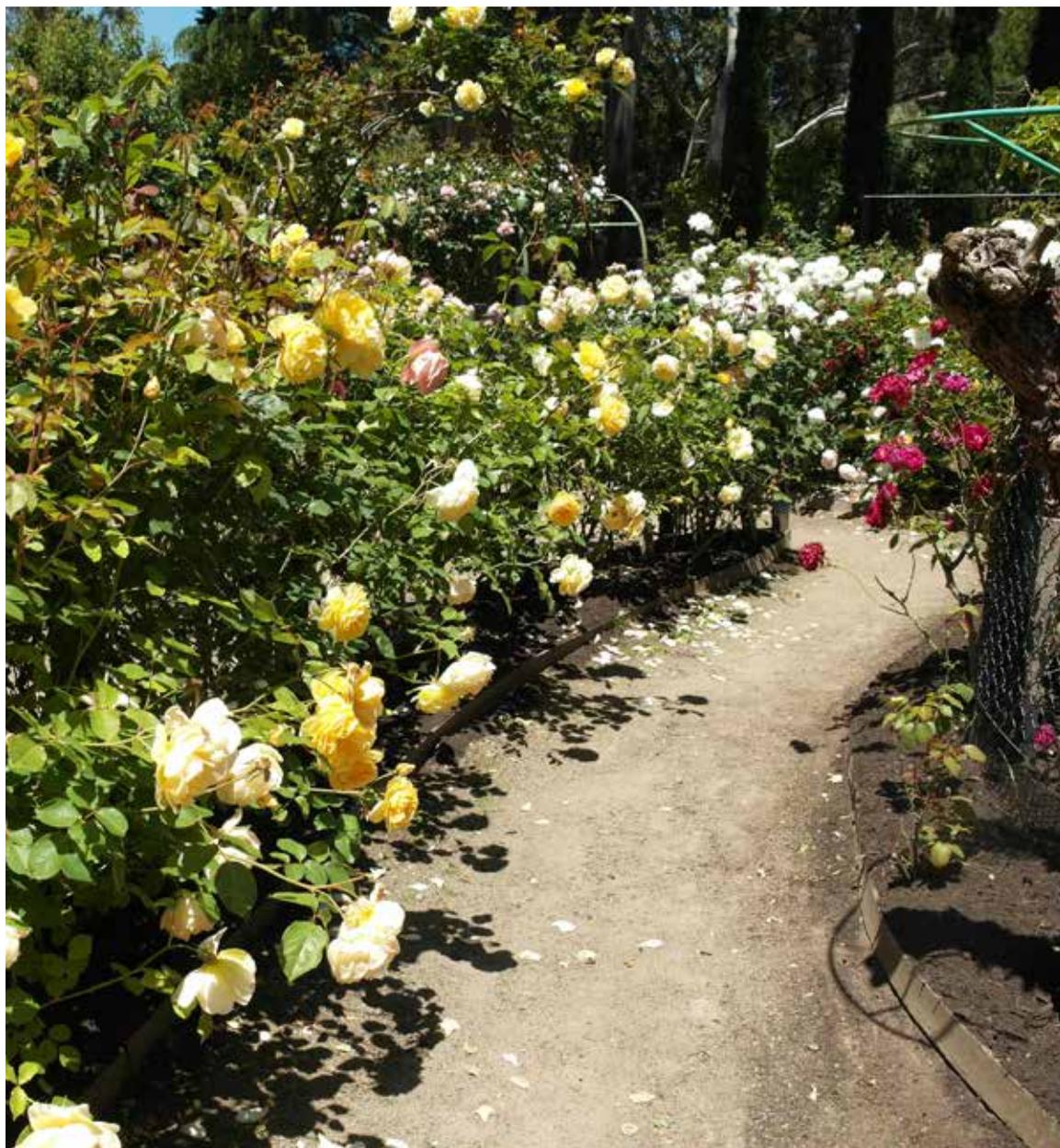
Rosor finns i mängd och massor, i planteringar av olika slag. Vi började med *Ashcombe Maze and Lavender Gardens*. Där planterades cypresser på 1970-talet och så skapades grunden för de nu världskända ”tvilling-labyrinterna” som ingalunda är identiska. Cypresserna är nu tre meter höga och minst två meter breda, och gångarna blir allt smalare, trots klippning tre till fyra gånger per år.

Takana oleva muuri joka varastoi lämpöä on hyväksi myös lämpöisessä Australiassa.
/ En bakgrundsmur som lagrar värme är bra även i varma Australien.

Maailman ensimmäinen pyöreä ruusulabyrintti perustettiin vuonna 1988, sitä on laajennettu 2000-luvulla ja halkaisija on noin 35 metriä. Ei ollut suinkaan helppoa löytää reitti labyrintin keskipisteeseen, vaikka sen korkea torni erottuu kauaksi. Noin 1200 ruusupensasta, 217 eri lajia, ovat sen verran ihania, että vierailija pysähtyy, ihastuu, tuoksuutelee ja ottaa kuvia – ja hetken kuluttua ei enää muista mistäpäin tulikaan! Ruusut on tuettu panssariverkkoaitaan ja tukeviin rautalankoihin, joten on mahdotonta oikoa kulkureittiä.

Den cirkelformade rosabyrinten, världens första, anlades redan 1988, men har utvidgats i början av 2000-talet. Den är nu ungefär 35 meter i diameter och det är ingalunda lätt att hitta fram till mitten. Visserligen, man kan ta sikte på den väl synliga och höga mittpunkten och orientera sig fram, men de 1200 rosorna, 217 olika sorter, är effektiva hinder på vägen. Man stannar, beundrar, förundras, doftar på och fotograferar – och efter en stund kommer man inte ens ihåg från vilket håll man kom! Rosorna stöds av

Ruusulabyrintin käytävä. / En gång i rosabyrinten.

Hehkuva ruusukimppu ruusulabyrintissä. /
En självlysande rosbukett i roslabyrinten.

Nimikyltit puuttuvat suurelta osin, ja ne kyltit jotka ovat paikoillaan kertovat paljon muutakin kuin ruusujen nimet. Olisimme halunneet viettää labyrintissä likimain päivän, mutta joskus haluaa nähdä muutakin kuin ruusuja, ihme kyllä. Pyörähdimme pikaisesti loivassa rinteessä sijaitsevissa laventelilabyrinteissä. Erilaisia laventelilajikkeita kasvaa yli 40, ja vaikka osa kasvaa tosi korkeiksi, oli helppo kävellä niiden yli ja päästä oikaisten keskipisteen pienelle näköalatornille.

Kymmenen kilometriä labyrintistä länteen löytyy *Panorama Garden Estate*, melko neliskanttinen loiva rinne, noin 20 hehtaaria. Maatilan keskellä oleva alue muodostaa reservaatin villeille ja kesymmille eläimille kuten kenguru (albino), wallaby, emu, Highland-lehmiä, vuohia, hanhia – ja monia muita. Tilaa ympäröi 18 erilaisia puutarhaa, missä kasvaa valtavasti puita, pensaita ja kukkia. Vierailija voi kulkea alueen läpi kylttien opastamana. Yksi ainoa mies on rakentanut kaiken kahdenkymmenen vuoden aikana, kysymykseen, miten kaikki kivet on saatu paikoilleen hän vastasi iloisesti ”Minulla on monta hyvää ystävää”. Sen lisäksi puutarhoista löytyy monta erilaista patsasta, jotka hausalla tavalla sopivat ympäröivään puutarhaan, nekin ystävien tekemiä.

metalltrådar och pansarnät, det går inte att ta genvägar.

Namnskyltar saknas för det mesta. De skyltar som finns innehåller också annan information än enbart rosnamn. Här hade vi kunnat tillbringa hela dagen, men ibland blir det för mycket med enbart rosor. Konstigt nog. Vi tog en snabb sväng via lavendellabyrinterna som finns i en svag sluttning. Över 40 olika lavendelsorter finns där, och även om en del av dem kan bli verkligt höga var det lätt att gå tvärs över för att nå mittpunkten, ett litet utsiktstorn.

Tio kilometer västerut från labyrinterna finns *Panorama Garden Estate*, ett rätt så fyrkantigt sluttande område på drygt 20 hektar. Egendomens centrala delar är ett reservat för vilda och mer tama djur, t.ex. kanguru (albino), wallaby, emu, Highland-kor, getter, påfåglar, svanar, gäss och många fler. Områdets perifera delar består av 18 olika trädgårdsområden med träd, buskar och blommor som besökaren kan ta sig genom på en lång vandringsled. En enda mansperson har byggt upp det hela under ungefär 20 års tid. ”Jag har många vänner”, var hans glada svar på hur de enorma mängderna av stenar har forslats dit och placerats ut och byggts till ”rabattkanter”. Dessutom pryds trädgårdarna och övriga platser av finurliga statyer, även de gjorda av hans vänner.

Koko aluetta voisi kuvata ”järjestettyinä australialaisina luontotyyppinä”, joita hoitavat vain tekijä itse ja hänen vaimonsa. Suurin osa näistä 20 000:sta eri kasvista ”hoitavat itse itsensä”, mutta muutamien viljely – esimerkiksi vihannekset ja ruusut – vaatii vähän enemmän hoitoa. Kuvat eivät tee oikeutta tälle luomukselle.

Märthan olikin pakko vieraillla *Mount Marthassa*, mistä löytyy asuinalueita, golfkenttä ja 240 hehtaarin kokoinen luonnontilainen alue, *The Briars Historic Park*, entinen maatila. Kävelimme lämpimässä tihkusaiteessa katsomassa mm. lintuja, kasvillisuutta ja lopuksi etsimme kahvilaa. Lähes piilossa oleva rakennus paljastui, ja saimme mitä halusimme. Kahvilan nimi oli *Angus and Rose*. Huomasin ruusuportin, kysyin ja tietenkin saimme luvan mennä sisään katsomaan ja kuvaamaan, mutta ”meillä ei ole ollut tarpeeksi aikaa hoitaa ruusuja”.

Valtava pitkä suorakulmainen alue avautui silmiemme eteen. Jotkut ruusut kasvavat pyöreissä kuvioissa, ikivihreiden ehkä vähän korkeiden pensasaitojen rajaamina, jotkut muissa muodoissa. Ruusuelämys oli valtava, vaikka vanhat nimikyltit roikkuvat siellä täällä, ei ehkä ihan oikeissa paikoissakaan. Vastausta ketkä ”me” omistavat ja hoitavat ruusutarhaa en löytynyt. Kahvila järjestää erilaisia lapsille tarkoitettuja taidetapahtumia.

Ruusukahvila ja Ashcombe ovat hyvin löydettävissä Google mapsilla, muodot erottuvat melko hyvin. Mutta *Panorama Garden Estatea* en näistä tunnista. Ovatko-han kartat vanhoja?

PS. Martha ja Märtha eivät ole sama nimi, vaikka ero niiden välillä on minimaalinen. Märtha, Märeta tulee nimestä Margareta, joka tarkoittaa helmi (mikä muuten oli äitini nimi). Martha tulee armeenialaisesta sanasta, joka tarkoittaa emäntää, ”joka hoitaa ruoan ja siivouksen”. Siis Uuden Testamentin Martha. DS

Hela området kan närmast beskrivas som ”ordnade australiska naturtyper” och sköts av skaparen och hans hustru. Många av de över 20 000 olika växterna sköter i princip sig själva, men vissa av trädgårdarna – grönsaker, rosor – kräver något mer omvårdnad. Bilder kan inte ge rättvisa åt denna skapelse.

Märtha måste ju besöka *Mount Martha*, som innehåller både bostadsområden, golfbana och 240 hektar naturområde, ursprungligen en väldig jordbruksegendom, *The Briars Historic Park*. Vi gick omkring i varmt småregn och tittade på fåglar och växtlighet och sökte senare ett café. Nästan undanskymt från parkeringsplatsen sett hittade vi *Angus and Rose*. Vi fick köpa det vi då behövde, och upptäckte en rosenport. Jovisst, vi var välkomna att gå in och titta och fotografera, ”men vi har inte haft tid att sköta rosorna så bra”.

En enorm mest rektangulär rosengård öppnade sig för våra ögon. En del rosor växte i cirkelformade rabatter, omgivna av gröna kanske något för höga häckar, andra på olika sätt runtomkring. Rosupplevelsen var enorm, trots att de gamla namnskyltar som fanns kvar inne i det rikliga buskaget kanske inte ens fanns på sina rätta platser. Någon förklaring på vilka ”vi” som äger och sköter området fanns inte att få. Caféeet ordnar en hel del konshappeningar för barn.

Roscaféet och Ashcombe kan ses på Google maps, där kan man se formationerna rätt väl. Men *Panorama Garden Estate* känner jag inte igen. Gamla kartor?

PS. Martha och Märtha är inte samma namn, trots den minimala skillnaden. Märtha, Märeta kommer från Margareta och betyder pärla. Martha kommer från arameiskans *martá* som betyder matmor, husfru, Nya Testamentets Martha. DS

Pieni tarina Mustanniitystä

Teksti Lisbeth Kadenius, käänös Eila Palojärvi

En liten berättelse om Mustanniitty

Text Lisbeth Kadenius

Pohjanlahden pienellä saarella on puutarha, joka on piilossa rantapensaiden takana, eikä näy lainkaan mereltä käsin. Se on ollut siinä nyt 20 vuotta.

Aluksi siellä oli vain hiekkaa ja röykkiöittäin suuria kiviä sekä katajapöpelikköä. Siellä oli myös pikku mökki ja minusta se näytti kaipaavan ympärilleen puutarhaa. Puutarhan, joka olisi täynnä luonnonvaraisia kasveja ja ruusuja, jotka uhmaisivat 6. vyöhykkeen säitä ja tuulia.

Koska multaa ei ollut, kuljetettiin sitä soutuveneellä ja talvella jäätä pitkin traktorilla.

Siemeniä kylvettiin ja pistokkaita otettiin ja kerättiin tuhansittain luonnonkasveja. Perustettiin iso komposti. Lopputuloksena syntyi rehevä ja hurmaava

På en liten holme i Bottenviken finns en trädgård gömd bakom strandens buskage så att den inte alls syns från sjösidan. Den har funnits där i 20 år nu.

I begynnelsen var där bara sand och massor med stora stenar samt risiga enbuskar. Men där fanns också en liten stuga och jag tyckte att den kunde behöva en trädgård omkring sej. En trädgård fylld av vilda växter och rosor sådana som trotsar väder och vind i zon 6.

Någon jord fanns det inte, så den hämtades med roddbåt och på vintern med traktor över isen.

Frön såddes och sticklingar togs och tusentals vildplantor samlades in. Och en stor kompost anlades. Resultatet blev ett frodigt och lummigt paradiset på ca.

noin 1200m²:n paratiisi. Komposti tuottaa ravinteet ja lopusta huolehti lappilaisen kesän valo. Ruusupensaat tungeksivat enemmän tai vähemmän villien perennojen kanssa, ja näyttää siltä kuin ne viihtyisivät parhaiten saadessaan varjoa nilkoilleen.

Tavalliset köynnösruusut eivät täällä viihdy (kestä), mutta sitomalla tuttujen korkeiden ruusupensaiden oksia tukeen, saa upeasti kukkivia 2-3 m korkeita kaunottaria! Haastavin työ on nähdä vaivaa, että kaikille jää tilaa kuten kellokukille, päivänkakkaroille, väinönputkille, tädykkeille, pulskaneilikoille jne. Luettelo on loputon!

1200m². Komposten ger näring och resten står det lappländska sommarljuset för. Rosenbuskarna trängs med mer eller mindre vilda perenner, och det tycks som om de trivs bäst när de har skugga kring sina fötter.

Vanliga klättersrosor trivs (överlever) inte här men genom att binda upp vanliga störuvxna rosenbuskar mot något stöd så får man överdådigt blommande 2-3 m höga skönheter! Det största arbetet är att se till att alla har utrymme bland klockor, prästkragar, kvanne, veronikor, praktnejlikor osv. Listan är oändlig!

Talven tullen uinuu puutarha metrinen kinosten alla, ja kun lumi sulaa, on aurinko jo korkealla taivaalla, silloin on enintään pari viikkoa aikaa tehdä kevät-siivoukset, koska myöhemmin ei ole enää jaloille tilaa! Vuokot, esikot ja lemmikit peittävät kukkapenkit. Viime syksynä istutettiin 5 uutta ruusua 'Ilo', 'Suzanne', 'Marzipan', 'Helvi' ja 'Ritausma'. Nyt nähdään, miten ne selviävät 6 vyöhykkeestä ja myyristä ja jäniksistä. Odottaessamme toivon hienoa kevättä ja onnistuneita istutuksia kaikille ruusun ystäville!

När vintern kommer sover trädgården under meterhöga drivor och när snön smälter står solen redan högt på himlen, då har man mindre än ett par veckor på sej att vårdstada, för sen finns det ingen plats för fötterna mera! Sippor, gullvivor och fötgärmigejer fyller rabatterna. I höstas planterades 5 nya rosor: Ilo, Susanne, Marzipan, Helvi och Ritausma. Så nu får vi se hur de klarar zon 6 och sorkar och harar. Medan vi väntar önskar jag en fin vår och lyckade planteringar till alla rosvänner!

Vuosikokouksessa 23.3.2019 valittiin uusi hallitus. Vid årsmötet 23.3 2019 valdes ny styrelse.

Puheenjohtaja/ordförande
Varapuheenjohtaja/vice ordförande

Palojärvi Eila
Luther Michael (uusi/ny)

Jäsenet 2019-2020/medlemmar
Kaipiainen Maarit
Klemettinen Maila
Hartikainen-Valjamo Aila*
Mäkelä Markku

Henkilökohtainen varajäsen/personlig ersättare
Kastu Merja (uusi/ny)
Virtanen-Gill Päivi
Lahdentausta Tuuli*
Vesterback Märtha (uusi/ny)

Jäsenet 2018-2019/medlemmar
Leppäkoski Liisa
Kallijärvi Jukka (uusi/ny)
Kullberg Inger
Lius Antero

Henkilökohtainen varajäsen/personlig ersättare
Kallio Mirva
Joy Peter (uusi/ny)
Heikkilä Arja
Muhonen Seija

*Varsinainen ja varajäsen vaihtoivat keskenään paikat
Ordinarie medlem och ersättare bytte plats med varandra

Hallitus valitsi keskuudestaan järjestäytymiskokouksessa 13.4.2019 muut toimijat, nykyiset lupautuivat jatkamaan kuluvaan kauden:

Styrelsen valde vid det konstituerande mötet 13.4 2019 följande funktionärer, inom styrelsen, de nuvarande åtog sig att fortsätta under pågående period:

- Sihteeri/sekreterare Maarit Kaipiainen
- Ruusunlehden pää- ja kuvatoimittaja/chef- och bildredaktör för Rosenbladet Eila Pajojärvi
- Jäsenasiat ja lehtien postitus/medlemsärenden och postning Liisa Leppäkoski
- Jäsenrekisteriasiat/ärenden rörande medlemsregistret Arja Heikkilä
- Kotisivujen toimittaja ja FB vastaava/redaktör för hemsidan, ansvarig för Facebook Antero Lius
- NRI-toimittaja/NRI-redaktör Inger Kullberg.

Rahastonhoitaja/kirjanpitäjänä jatkaa/som kassör och bokförare fortsätter Heikki Sinisalo.

SOMMERWIND ("Korlanum") kuva/foto Eila Pajojärvi

Avoimet puutarhat 2019 / Öppna trädgårdar 2019

Bernts och Märthas trädgård

Tågsbackavägen 4/ Raitinmäentie 4,
07310 Sannäs, Borgå/Porvoo
tel/puh. +358 40 410 9219, +358 40 5233 850
email: bernt.olin.bo@gmail.com
martha.l.vesterback@gmail.com

Vår trädgård, över en hektar stor, innehåller det mesta. Ingen växt dominerar, här finns träd, buskar, grönsaker, rosor, pioner, liljor, chili och tomater, allt i en sällig blandning. Vi deltar i Öppna Trädgårdar 7.7.2019 kl 12–18. Övriga tider enligt överenskommelse. Vi ger också information om Rosarium Hospitalis Borgoensis vid huvudingången till Borgå sjukhus, där det finns 45 olika buskrosor.

Puutarhaamme, pinta-ala yli hehtaarin, mahtuu kaikenlaista. Ei ole dominoivaa kasvia, täältä löytyy puita, pensaita, vihanneksia, pioneja, liljoja, chilejä ja tomaatteja, kaikki sulassa sovussa. Meillä on Avoimet Puutarhat 7.7.2019 klo 12–18. Annamme myös tietoja rosariasta, Rosarium Hospitalis Borgoensis, Porvoon sairaalan pääoven edustalla, mistä löytyy 45 erilaista pensasruusua.

Rosarium Hospitalis Borgoensis, vid huvudingången till **Borgå sjukhus**, alltid öppet för besök. Rosornas skyltar guidar besökaren. Över hälften av rosorna är planterade 1997–2000. Om tilläggsuppgifter önskas, kontakta Märtha eller Bernt här ovan.

Rosarium Hospitalis Borgoensis, Porvoon sairaalan pääoven edustalla, aina kävijöille avoinna. Ruusukyltit opastavat. Yli puolet ruusuista on istutettu 1997–2000. Jos haluat lisätietoja, soita yllä olevaan, Märthalle tai Berntille.

Hanna ja Lauri Korpijaakko

Koivutie 7, FI-39100 Hämeenkyrö
puh/tel. +358 50 496 6155
email: k-jaakko@kolumbus.fi

Paljon erilaisia ruusuja, hedelmäpuita, luonnonkasveja ja perinneperennoja. Avoimet ovet: ti 25.6. klo 16–19 ja la 29.6. klo 10–13. Ryhmät myös muina aikoina sopimuksen mukaan. Tervetuloa!

Många olika rosor, fruktträd, naturväxter och perenner. Öppna dörrar ti 25.6. kl. 16–19 och lö 29.6. kl. 10–13. Grupper också andra tider enligt överenskommelse. Välkomna.

Inger och Bo-Eric Kullberg

Porkalavägen 1063/Porkkalantie 1063
FI-02480 Kyrkslätt/Kirkkonummi
tel./puh+358 40 548 8906
email: inger.kullberg@kolumbus.fi

Rosengården Björkelund I vår trädgård som är 1,3 ha stor odlar vi en mångfald av växter såsom rosor, perenner, klematis, buskar, träd och nyttoväxter. Vi har öppen trädgård sö 7.7. kl. 12–18. Andra tider enligt överenskommelse. Välkomna!

Ruusutarha Björkelund Kasvatamme 1,3 hehtaarin puutarhassamme paljon erilaisia kasveja kuten ruusuja, perennoja, pensaita, puita ja hyötykasveja. Meillä on avoimet puutarhat su 7.7. klo 12–18. Muina aikoina sopimuksen mukaan. Tervetuloa!

Kaarinan Veteraanipuiston ruusutarha / Veteranparkens rosegård i St. Karins

Voivalantie, FI-20780 Kaarina.

Ruusutarha on perustettu toukokuussa 1993. Alueelle on vapaa pääsy. Ruusutarhassa on noin 260 pääasiassa vanhanajan pensasruusua (erilaisia yli 250); mukana on myös valikoima kanadalaisia pensasruusuja ja suomalaisia löytöruusuja. Opastus tilattavissa ryhmille puh/tel. 044 556 7213.

Voivalantie (Voivalavägen), FI-20780 St. Karins.

Fritt inträde. Rosengården som är grundad 1993 innehåller 260 huvudsakligen gammaldags rosor (över 250 olika). Det finns också nya kanadensiska rosor och finska fyndrosor. Guidning kan beställas för grupper tel. 044 556 7213

Kathryn Schneider

Routelantie 20, 08530 Lohja/Lojo

Email schneider@pekkakate.com

<https://vanhatalosuomi.com/>

rose-gardens-of-vanha-talo-suomi/

Avoimet puutarha 7.7.2019 klo 12-18. Tervetuloa!

Öppen trädgård den 7.7. kl 12-18 Välkomna!

Luthers Rosenträdgård

Stundarsgränden 4/Stundarsinkuja 4,

65450 Solva/Sulva (Korsholm/Mustasaari)

Kontaktperson/Yhteishenkilö Michael Luther

gsm 044 025 6100

e-mail: michael.luther@netikka.fi.

En trädgård med ca 450 olika rosor, lite klematis, pioner och perenner i en salig blandning. I trädgården finns rosor av olika typer, buskrosor, rabattrosor, historiska, kanadensiska, Austin m.m. Jag delar gärna med mig av erfarenheter, glädjeämnen och motgångar. Trädgården är öppen 7.7.2019. Men det är också möjligt att komma överens om andra besökstider genom att kontakta via mail eller gsm.

Puutarhassa on n. 450 erilaista ruusua, jonkin verran kärhöjä, pioneja ja perennoja hyvässä sekoituksessa. Puutarhassa on erilaisia pensasruusuja, ryhmäruusuja, historiallisia, kanadalaisia, Austin-ruusuja yms. Jaan mielellään kokemuksia, ilonaiheita ja vastoin käymisiä. Puutarha on avoin 7. 7. 2019 klo 12–18, mutta on myös mahdollista sopia käynnistä muuhun aikaan sähköpostilla tai puhelimitse.

Maskun Rosarium / Masko Rosarium

FI-21250 Masku sijaitsee Maskun keskustassa kirkon lähellä. Ruusutarhan on perustanut ja sitä ylläpitää Masku-Seura ry. Kokoelma käsittää yli 400 ruusua, lajeja ja lajikkeita on noin 250. Ruusut ovat pääasiassa vanhanajan pensasruusuja. Alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Maskun museon näyttelytiloihin. Ruusut on varustettu nimikyltein.

Rosarium on avoinna kaikille kävijöille ja opas on paikalla vain tilauksesta Raija-Leena Äähälä 0400 629 675. <http://www.masku.fi/tyo-ja-yrittaminen/matkailu/nahtavyudet/rosarium/>

Masko rosarium befinner sig mitt i Masko centrum nära kyrkan. Rosariet är grundat och uppehålls av Masku-Seura (Masko sällskapet) Samlingen innehåller över 400 rosor, arterna och sorterna är ca 250. Rosorna är i huvudsak gammaldags buskrosor. I närheten finns Masko museum och dess utställningsområde. Rosorna är försedda med namnskylltar. Rosariet är öppet för allmänheten och guide finns på plats endast vid beställning Raija-Leena Äähälä 0400 629 675.

Muurilan Esittely ja Koeputarhat / Muurila Prov- och Besöksträdgårdar Muurisen rosario / Muurinen Rosarium

Os/adr. Polttilant. 102, FI-27320 Ihode (Pyhärinta)

Puh/tel. 02 823 6159

s-posti/e-post: vemr@netti.fi

Kotisivut/hemsidan: www.vakkataimi.fi

Facebook: <https://www.facebook.com/vakkataimi>

Puiden, pensaiden, köynnösten ja perennojen koe- ja esittelyistutuksia 2,5 ha:n alalla.

Rosarium 400 ruusun istutukset tehty pääasiassa vuosina 2007–2008. Kaikki ruusut ovat vanhanajan lajikkeita tai niihin verrattavia sekä luonnonruusuja. Kävijöillä on mahdollisuus ostaa ruusuja ja muita taimia samassa yhteydessä toimivasta Vakka-Taimen erikoiskasvien taimistosta.

Försöks- och förevisningsplanteringar av träd, buskar, klättrväxter och perenner på ett område av 2,5 hektar. I Rosariet finns 400 rosor som planterats under åren 2007–2008. Alla rosor är historiska rossorter eller jämförbara med dessa och vildrosor. Besökarna har möjlighet att köpa rosor och andra plantor från Vakka-Taimi plantskola.

Oulujoen Taimisto (Uleälv plantskola)

Matti Kulju, Taimikuja 10, FI-91510 Rova.

puh./tel. 08 533 3799

email: [m.kulju\(at\)kolumbus.fi](mailto:m.kulju(at)kolumbus.fi), www.taimisto.net

Käynti on mahdollista koko kesän taimiston ollessa avoinna. Taimiston näyteistutuksissa on yli 190 erilaista pensasruusua, joista ensimmäiset on istutettu 1992. Näyteistutuksissa on myös muita pensaita ja perennoja. Taimisto sijaitsee Oulusta 25 km Kajaanin suuntaan. Kartat istutuksista ja ajo-ohje löytyy netistä.

Besök tas emot hela sommaren under den tid som plantskolan är öppen. I plantskolans visningsträdgård finns över 190 olika buskrosor, de första är planterade 1992. I visningsträdgården finns också andra buskar och perenner. Plantskolan är belägen 25 km från Uleåborg mot Kajana. Karta över planteringarna och köransvisning finns på nätet.

Paikallisyhymät - Lokalgrupperna

Helsingin paikallisyhymä

Maila Klemettinen, mailakle@gmail.com
<http://www.ruususeura.fi>

Ti 7.5.2019 klo 17–19

Ruusujen hoitoa ja juurivesojen vaihtoa. Ota mukaan työkäsineet ja sakset. Työrupeaman lopuksi keskustellemme ja syömme hiukkopalaa.

Ti 4.6.2019 klo 17–19

Ruusujen hoitoa Meilahdessa

To 27.6.2019 klo 18–20

Meilahden Ruusukävely, Opastettu kierros Meilahden ruusutarhassa

Ti 2.7.2019 klo 17–19

Ruusujen hoitoa Meilahden ruusutarhassa

Ti 6.8.2019 klo 17–19

Ruusujen hoitoa Meilahden ruusutarhassa

Kesäkuussa on tarkoitus tehdä päiväretki Kotkan puistoihin. Paikallisyhymille tiedotetaan tästä myös sähköpostilla. Jos kiinnostuit, ole yhteydessä Mailaan mailakle@gmail.com, 040 838 1497.

Pirkanmaan paikallisyhymä

Tuuli Lahdentausta, tuuli.lahdentausta@suomi24.fi
<http://www.ruususeura.fi>

Ma 3.6.2019 klo 16–20 Tammelantorilla Tampereen kaupungin Vihreän viikon avajais tapahtuma, jonka yhteydessä kaikille avoin taimien vaihto- ja myyntitapahtuma.

To 6.6.2019 alk. klo 16 Martti Uotilan pihassa, os. Kalkunkulma 9, 33330 Tampere, juurivesojen ja taimien vaihto-/myyntitapahtuma. Samassa yhteydessä myös ruusu- tai puutarha-aiheisten tavaroiden kirpputori- / vaihtotapahtuma: ota mukaan esim. ylimääräiset ruusukuppisi, puutarhakirjasi, kaapissa kutistuneet ruusumekoksi tms. itsellesi tarpeettomiksi käyneet, mutta ehkä jotain lajitoveria kiinnostavat tavarat.

Ti 25.6.2019 alk. klo 16 Hanna ja Lauri Korpijaakon ottavat vieraita vastaan, osoitteessa Koivutie 7, Hämeenkyrö. Jos arki-ilta ei sovi, heidän pihansa on mahdollista tutustua myös la 29.6.2019 klo 10–13.00.

Liisa ja Mikko Rajala, os. Tanolantie 1, 39200 Kyröskoski, ottavat pihavierailijoita vastaan koko kesän ajan sopimuksen mukaan, puh.040 7486826. Kts. tietoja pihasta Avoimet Puutarhat-sivuilla.

La 13.7.2019 Kesäretki alkaa klo 9 Nekalasta Rauta-Otran parkkipaikalta, jonne helppo jättää oma auto päiväksi. Ensimmäinen kohde on Urjalassa Pölkkinvuoren kasvi maailma, jossa meille on opastettu kierros, kahvitarjoilu ja mahdollisuus taimikaupoille. Punkalaitumella on Takayöntien varressa Seijan Perennatarha, jossa myynnissä yli 400 eri perennaa, siellä myös yöketaan. Matka jatkuu Punkalaitumelta Huittisiin, jossa yksityispihavierailu. Lou-

nas Huittisten ABC-aseamalla. Lopuksi ajamme Vampulaan, jossa pääsemme tutustumaan Kotajan ruusutilaan, joka tuottaa 6 hehtaarin peltoalalta kurtturuusuja. Niiden kukista jalostetaan syötävän hyviä tuotteita, hilloja yms. Ostosmahdollisuus. Paluu Tampereelle noin klo 18

To 8.8.2019 Iltakävely Hatanpään arboretumin ruusutarhassa alkaen klo 17.30 kartanorakennuksen pääoven edestä.

Su 18.8.2019 Ruusujen iltapäivä Hatanpään arboretumin ruusutarhassa klo 15.00–16.30 musiikkitapahtuma Järjestäjänä Aivohalvauspotilasyhdistys ja Kuntoliikunta TAKU. Ruususeura on mukana tapahtumassa.

Turun seudun paikallisyhymä

Maarit Kaipiainen. maarit.kaipiainen@pp.inet.fi
<http://www.ruususeura.fi>

Turun paikallisyhymän kesäretki la 29.6.2019

Ruusuretki suuntautuu Vakka-Suomeen, lähtö Turusta 9.30. Käyntikohteet ovat Taidetalo Pilvilinna Uudessakaupungissa (sisäänpääsy ja kahvit 12 €/hlö) sekä Vakka-Taimi Pyhärannan Ihodessa. Matkan aikana omakustanteinen lounas. Retki tehdään muutamana autokuntana. Kun ilmoittaudut, kerro voitko olla kuljettajana. Ilmoittaudu merja.kastu@gmail.com tai 050 525 3130 viimeistään su 23.6.

BERNSTEIN-ROSE kuva/foto Eila Palojärvi

Tietosuojaseloste

Jäsenrekisteriin kerätään jäsenen yhteystiedot (postiosoite, puhelin ja sähköpostiosoite) jäsenasioiden hoitamista, tiedotusta, laskutusta ja jäsenlehden postitusta varten. Henkilötiedot säilytetään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta yhdistyksen ulkopuolelle, vaan ainoastaan yhdistyksen sisäistä tiedonvälitystä varten yhdistyksen paikallisryhmien vetäjille. Tämän luovutuksen jäsen voi halutessaan kieltää ilmoittamalla siitä kirjallisesti jäsenrekisterin pitäjälle. Jäsenellä on oikeus tarkistaa rekisteriin talletetut tietonsa ja pyytää korjaamaan virheelliset tiedot. Tarkistuspyyntö on tehtävä kirjallisesti asianomaiselta jäsenrekisterin pitäjältä.

Tietosuojaseloste on luettavissa Suomen Ruususeuran nettisivuilla: www.ruususeura.fi

Dataskyddsbeskrivningen

Våra medlemmars kontaktuppgifter (postadress, telefonnummer och e-postadress) samlas in och finns i vårt medlemsregister för att vi skall kunna sköta medlemsärenden och information, sända ut räkningar och posta medlemstidningen. Personuppgifterna förvaras konfidentiellt och de överläts inte utanför föreningen; de används endast för föreningens interna information till de personer som har ansvaret för lokalavdelningarna. Den här överlåtelsen kan en medlem, om hon/han vill, avstyra genom att anmäla därom skriftligen till den som sköter medlemsregistret. Varje medlem har rätt att granska de uppgifter som finns om henne/honom i registret och begära att felaktigheter korrigeras. Begäran om granskning bör göras skriftligt till den som sköter medlemsregistret ifråga.

Dataskyddsbeskrivningen finns i sin helhet på Finska Rosensällskapets hemsida och kan läsas där. www.ruususeura.fi

---

Haluatko päätoimittajaksi 2020?

Löytyykö ruususeuran jäsenistämme henkilöä uudeksi päätoimittajaksi 1.1.2020 alkaen. Jos kiinnostuit ja tehtävä on mielellään entuudestaan jollain lailla tuttua, ota yhteyttä kesän tai syksyn aikana. Kerron lisää toiminnan sisällöstä. Sähköposti ei.hanne.pa@gmail.com
Päätoimittaja Eila Palojärvi

Vill du bli chefredaktör 2020?

Finns det bland rosensällskapets medlemmar någon person som vill bli ny chefredaktör från 1.1.2020. Om du blev intresserad av uppdraget och ett sådant skulle på något sätt vara bekant från förut, ta då kontakt under sommaren eller hösten. Jag berättar mera om uppdragets innehåll. Epost ei.hanne.pa@gmail.com
Chefredaktör Eila Palojärvi

NORDISK ROSENWEEKEND 26–28 JUNI 2020 I KALMAR

POHJOISMAINEN RUUSUSVIKONLOPPU 26.–28.6.2020 KALMARISSA

26.6. Fredag–perjantai

10.00 Registrering Calmar Stadshotell

12.00–13.00 Lunch, lounas

13.30–17.00 Föredrag, esitelmiä

20.00 Tvårätters middag, 2-lajin päivällinen

27.6. Lördag–lauantai

8.00 Avresa till Öland från Kalmar med buss (Lunch, lounas), Lähtö Kalmarista Ölantiin bussilla

18.30 Åter Kalmar, paluu Kalmariin

20.00 Trerätters festmiddag, 3-lajin juhlaillallinen

28.6. Söndag–sunnuntai

8.00 Avresa från Kalmar med buss till privata trädgårdar (lunch, lounas), lähtö Kalmarista bussilla yksityispuutarhoihin

16.00 Cirka åter till Kalmar, paluu Kalmariin

16.30 Avslut Kalmar, päätös Kalmarissa

**Svenska Rosensällskapet och/ja
Nordiska Rosensällskapet**

.HV23

PALAUTUSOSOITE – RETURN ADDRESS
Suomen Ruususeura ry
Metsolankatu 32
33900 Tampere

'Paimio' kuva/foto Sirpa Kananen

